

Voorkeuren van inwoners: de volgorde van wijken in de warmtetransitie in Rotterdam

Rapportage van de inwonersraadpleging

POPULYTICS

What would you do?

Colofon

Deze PWE-raadpleging is uitgevoerd door Populytics, een spin-off van de TU Delft, in opdracht van de gemeente Rotterdam.

Auteurs

Toke van Telgen (toke@populytics.nl)
Charlotte Spit (charlotte.spit@populytics.nl)
Shannon Spruit (shannon@populytics.nl)

Datum

Juni 2025

Versie

Definitief

Contact

Populytics b.v.
Strawinskylaan 239
1077 XX Amsterdam
info@populytics.nl
www.populytics.nl

Management samenvatting

Over de raadpleging

- **Aanleiding.** Net als de rest van Nederland, wil de gemeente Rotterdam in 2050 geen gas meer gebruiken voor koken, huizen verwarmen en warm water. De gemeente kijkt daarom wat de beste manieren zijn om te stoppen met aardgas. Dit doet ze wijk voor wijk. Het plan hiervoor zet de gemeente in het Warmteprogramma 2026. Een belangrijk onderdeel van het Warmteprogramma is het bepalen van de volgorde van wijken waar de gemeente mee aan de slag gaat. De gemeente wil hierin meenemen wat bewoners belangrijk vinden. Daarom heeft zij Populytics gevraagd om een inwonersraadpleging uit te voeren.
- **Participatie.** Om het perspectief van inwoners te betrekken bij het bepalen van de volgorde van wijken, heeft Populytics een raadpleging uitgevoerd volgens de Participatieve Waarde Evaluatie (PWE)-methode (zie kader 1). In de raadpleging werden inwoners gevraagd om principes te prioriteren die bepalend zijn voor de volgorde van wijken die de gemeente Rotterdam helpt om te stoppen met aardgas.
- **Deelnemers.** 2.316 inwoners en ondernemers uit de gemeente Rotterdam deden mee aan de raadpleging. Dit bestaat uit een groep van 1.805 deelnemers die meededen op basis van een directe uitnodiging. Daarnaast deden er 511 deelnemers mee aan de open raadpleging. Over de deelnemers weten we (onder andere) dat:
 - 86% heeft niet eerder hun mening gegeven over dit onderwerp aan de gemeente.
 - 87% vindt het een belangrijk onderwerp om hun mening over te geven.
 - Ruim driekwart maakt zich enige mate van zorgen over klimaatverandering.
 - Twee derde is het eens met het doel van de gemeente om te stoppen met aardgas.
 - 62% weet niet welke soort duurzame verwarming in hun wijk voor de hand ligt.
- **Tevredenheid.** 91% van de deelnemers geeft de raadpleging een voldoende rapportcijfer. En een ruime meerderheid geeft aan dat ze het een eerlijk onderzoek vonden waarin ze hun mening kwijt konden.

Kader 1. Toelichting op de keuzesituatie

De gemeente moet kiezen in welke volgorde wijken gaan stoppen met gas. Waarmee moet de gemeente volgens u rekening houden?

Gebruik de **+** en **-** knoppen om 35 punten over de opties te verdelen. Klik op de **i**-knop voor meer informatie.

De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk

- 0 +

De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen

- 0 +

Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat

- 0 +

Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen

- 0 +

De gemeente gebruikt lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk

- 0 +

De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk

- 0 +

De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas

- 0 +

Deelnemers konden 35 punten verdelen over 7 principes waar de gemeente rekening mee kan houden bij het bepalen van de volgorde van wijken. Bij ieder principe stond uitleg over wat het principe inhoudt en wat het betekent als een deelnemer hier veel of weinig punten aan geeft.

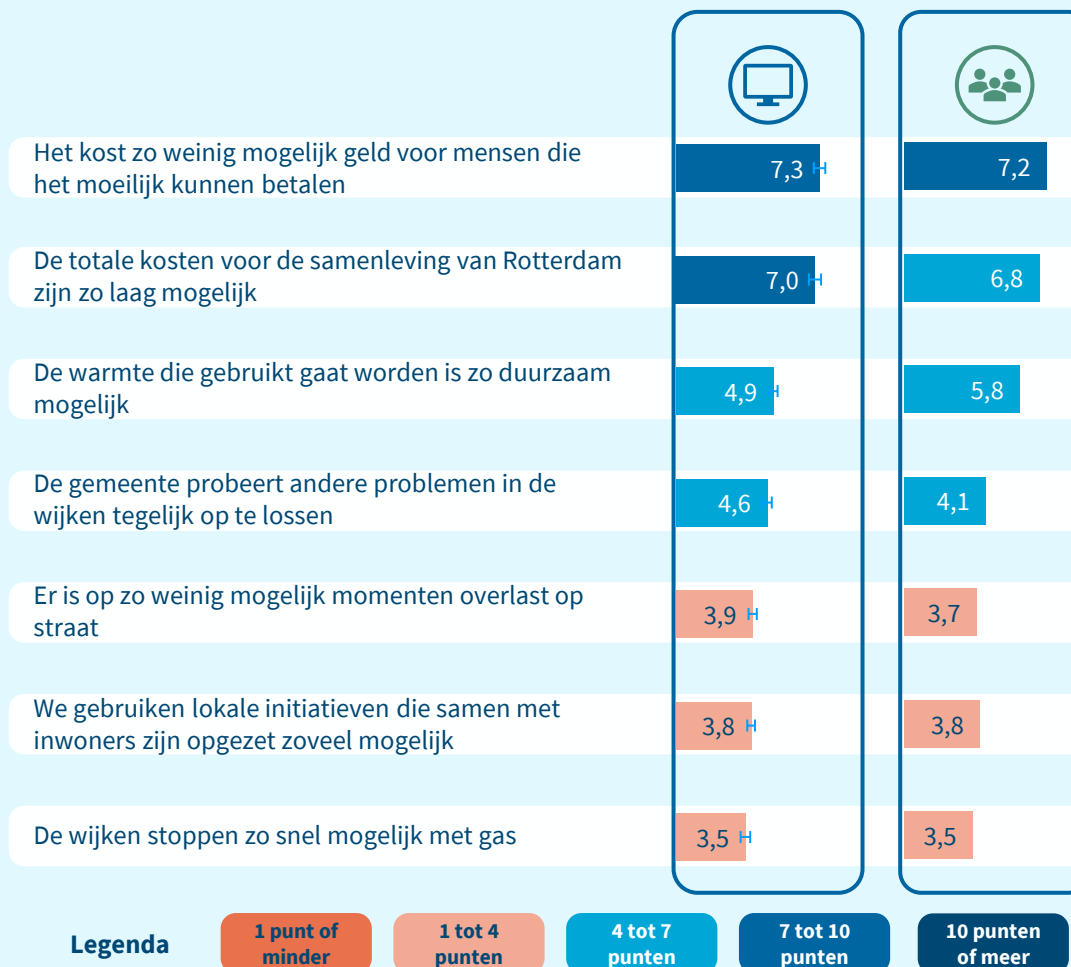

Inwoners van Rotterdam geven de hoogste prioriteit aan principes over kosten en de lange termijn

- Uit de resultaten blijkt dat inwoners van de gemeente Rotterdam duidelijke voorkeuren hebben als het gaat om de uitgangspunten die bepalen in welke volgorde de gemeente wijken helpt om te stoppen met aardgas.
- Figuur 1 laat zien dat **inwoners gemiddeld de kosten het meest belangrijk vinden**. De overstap moet zo min mogelijk kosten voor mensen die het financieel moeilijk hebben en de totale kosten voor de samenleving moeten zo laag mogelijk zijn. Hierbij wordt vaak genoemd dat het belangrijk is dat iedereen mee kan doen en dat de kosten eerlijk verdeeld moeten worden. De twee principes over de kosten verschillen niet significant van elkaar, wat betekent dat ze gemiddeld even belangrijk gevonden worden.
- Daarna volgen twee principes die beiden **lange termijn effecten hebben**:
 - Het gebruik van **zo duurzaam mogelijke warmte**. Deelnemers die dit prioriteren, geven vaak aan dat dit onlosmakelijk verbonden is met het doel van de warmtetransitie. Tegelijkertijd geven anderen dit minder prioriteit vanuit zorgen over de hogere kosten die dit met zich meebrengt.
 - Het benutten van de kans om **andere problemen in de wijk tegelijkertijd aan te pakken**. Het combineren van opgaven wordt gezien als efficiënt en kansrijk, hoewel sommigen de zorg hebben dat dit de focus op de warmtetransitie vertroebelt.
- De principes die lager geprioriteerd worden, richten zich vooral op **de korte termijn**. Overlast wordt als onvermijdelijk beschouwd, al kan goede communicatie en planning helpen. Lokale initiatieven worden wisselend gewaardeerd: sommigen vinden inspraak belangrijk, anderen vrezen vertraging en het bevorderen van ongelijkheid tussen wijken.
- **Snel stoppen met aardgas wordt het laagst geprioriteerd**. Deelnemers geven aan liever een zorgvuldige overstap te maken dan een overhaaste.

Figuur 1. Prioritering principes – Gemiddeld

Versie representatief (N= 1.805) en open (N=511)

Overeenkomsten en verschillen in voorkeuren tussen verschillende groepen deelnemers

- Naast het beeld van de gemiddelde inwoner, is met een verdiepende analyse gekeken welke groepen inwoners te onderscheiden zijn die een specifieke voorkeur hebben. Hieruit blijkt dat er onder alle deelnemers 5 groepen met verschillende voorkeuren zijn (zie figuur 2).
- Er zijn **twee groepen die (bijna) alle principes punten geven** en daarmee aangeven dat ze de meeste principes willen laten meewegen bij het bepalen van de volgorde van wijken. Dit is opgeteld 65% van de deelnemers, bestaande uit de groepen ‘gematigde deelnemers’ en de groep ‘liever goed dan goedkoop’. De andere groepen, die in totaal 35% van de deelnemers bevatten, zijn meer **uitgesproken in hun voorkeuren**.
- **Alle groepen prioriteren het principe over lage kosten voor mensen die het moeilijk kunnen betalen het hoogst.** Hier is brede steun voor. Opvallend is dat er één groep is (‘liever goed dan goedkoop’, 9%) die aangeeft dat lage kosten belangrijk zijn voor mensen die het moeilijk kunnen betalen, maar dat de gemeente veel minder aandacht hoeft te besteden aan zorgen dat de kosten voor de samenleving zo laag mogelijk zijn. Deze groep gaat mogelijk sterker uit van het principe: de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
- Als het gaat over principes die minder aandacht behoeven bij het bepalen van de volgorde van wijken, **is er geen enkel principe die door alle groepen als laagste wordt geprioriteerd.** Hoewel de gemiddelden op de vorige pagina een duidelijke prioritering laten zien, is het belangrijk te realiseren dat kiezen om *minder of geen* rekening te houden met een principe zal leiden tot weerstand onder een bepaalde groep inwoners.

Figuur 2. Vijf groepen met verschillende voorkeuren

Inwoners verkiezen een adaptieve aanpak boven duidelijkheid en vaste plannen

- Naast de prioritering van principes, zijn deelnemers gevraagd naar hoe de gemeente om zou moeten gaan met nieuwe informatie. De warmtetransitie is volop in ontwikkeling en dat betekent dat er nieuwe informatie en technieken beschikbaar kunnen komen. Tegelijkertijd is de warmtetransitie in uitvoering en moeten er keuzes gemaakt worden die later niet altijd teruggedraaid kunnen worden. Deelnemers werden gevraagd of ze een voorkeur hebben voor (1) een aanpak die verandert zodra er nieuwe informatie beschikbaar is of (2) een aanpak die zo goed mogelijk wordt vastgelegd van tevoren.
- **Figuur 3 laat zien dat de helft van de deelnemers (51%) een voorkeur heeft voor een aanpak waarin de plannen snel veranderen als de gemeente iets nieuws weet.** Deze deelnemers verkiezen het inspelen op nieuwe ontwikkelingen en kennis boven het hebben van duidelijkheid over hoe de overstap naar aardgasvrij er voor hen uitziet. Deelnemers die aanpak 1 kiezen, maken zich vaker zorgen over klimaatverandering dan deelnemers die aanpak 2 kiezen.
- **Iets meer dan een kwart (27%) vindt het belangrijker dat de plannen zo goed mogelijk worden vastgelegd en dat er duidelijkheid is.** Zij accepteren dat de gemeente hierdoor niet op alle nieuwe ontwikkelingen en kennis direct kan inspelen. Deze deelnemers komen vaak moeilijker financieel rond dan deelnemers die aanpak 1 kiezen. Een mogelijke verklaring is dat veranderende plannen extra kosten met zich mee kunnen brengen en daarom voor sommige mensen een minder acceptabel risico met zich meebrengt.

Figuur 3. Keuze tussen twee aanpakken

Versie representatief (N= 1.805)

Aanpak 1.

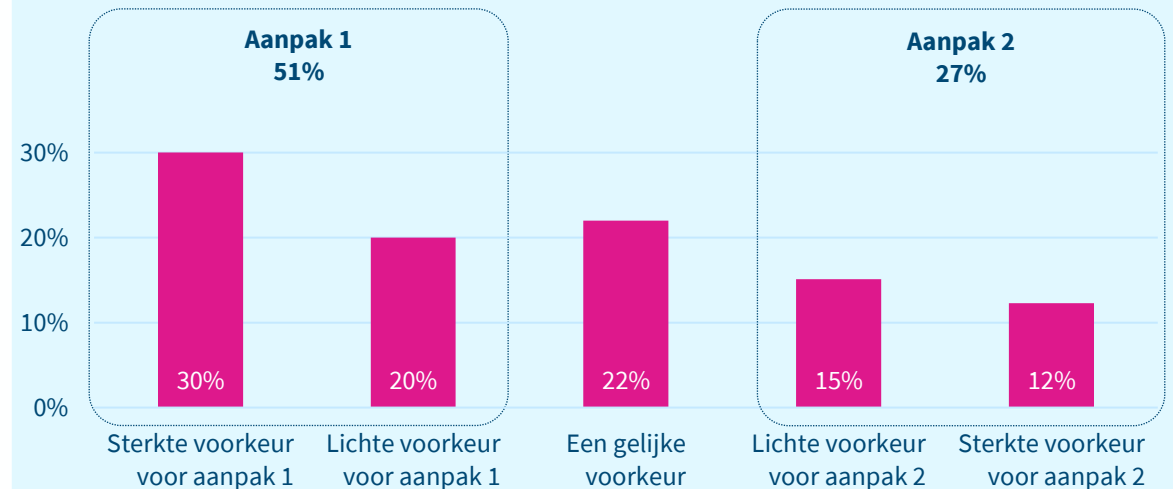
We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten.

Heeft de gemeente nieuwe informatie? Dan past de gemeente zo snel mogelijk de plannen hierop aan. En zo vaak als nodig is.

Aanpak 2.

We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast.

De gemeente maakt plannen en legt deze goed vast. Dit doet zij zo lang mogelijk van tevoren.

Totaal percentages kunnen afwijken van 100% door afronding.

Conclusies & handelingsperspectief

Het merendeel van de inwoners van de gemeente Rotterdam is het eens met het doel van de gemeente om te stoppen met aardgas.

Inwoners hebben gemiddeld voorkeur voor een betaalbare, toekomstbestendige aanpak.

Er is brede steun voor het ondersteunen van mensen die de overstap naar aardgasvrij moeilijk kunnen betalen.

Minder prioriteit voor snelheid en zorgen over lokale initiatieven.

Inwoners verkiezen een adaptieve aanpak boven een vastgelegde aanpak.

De kleinere groep die het niet eens is met het doel, staat er (voor het grootste deel) ook voor open om te participeren.

- *Aanbeveling:* blijf inwoners betrekken bij de warmtetransitie, ze vinden het belangrijk om hier hun mening over te geven.

Ze willen dat de volgorde van wijken zo gekozen wordt, dat dit leidt tot de goedkoopst mogelijke uitkomst en dat er verder vooral gestuurd wordt op principes die in de toekomst (langere termijn) effect hebben. Als principes op spanning met elkaar komen te staan, mag dit niet ten koste gaan van betaalbaarheid. Ook moet de gemeente erop inzetten om de transitie in één keer goed te doorlopen, zonder overhaaste beslissingen te maken. Als dit betekent dat de transitie niet zo snel mogelijk gebeurt, vindt de meerderheid dit acceptabel.

- *Aanbeveling:* het is belangrijk om bij besluiten de kosten sterk in overweging te nemen en altijd uit te leggen hoe de betaalbaarheid en lange termijn een rol spelen in de afweging.

Verder geldt dat voor alle principes er een subgroep is (kleiner dan 20%) die het principe minder belangrijk vindt dan andere groepen. Dit betekent dat er altijd sprake zal zijn van weerstand, ook als de meerderheid achter het besluit staat.

- *Aanbeveling:* bij het kiezen van de volgorde van wijken, willen inwoners dat de gemeente nadenkt over de ondersteuning van mensen die het moeilijk kunnen betalen. Ook hierbij is het belangrijk om (de afweging achter) besluiten uit te leggen.

Gemiddeld geven inwoners minder prioriteit aan snelheid en het gebruiken van lokale initiatieven. Lokale initiatieven spelen in veel gemeenten een rol in de warmtetransitie, zo ook in Rotterdam. Toch zijn er zorgen dat een rol voor lokale initiatieven leidt tot ongelijkheid tussen wijken en vertraging. Wel vinden inwoners het belangrijk dat er gebruik gemaakt wordt van kennis in de wijk.

- *Aanbeveling:* de gemeente kan naar aanleiding van de raadpleging met initiatieven in gesprek over de zorgen van inwoners en wat dit betekent voor de rol die de initiatieven spelen bij het bepalen van de volgorde van wijken.

Veel inwoners begrijpen dat de transitie met onzekerheden komt en dat nieuwe inzichten kunnen leiden tot veranderingen in planvorming. Wel is er een kleinere groep die meer behoefte heeft aan zekerheid.

- *Aanbeveling:* de gemeente kan adaptief handelen door eerst enkele wijken te selecteren en daarna te kijken naar de verdere volgorde. Wel is het raadzaam om aan de wijken die niet geselecteerd worden, duidelijkheid over het proces te geven.

Inhoudsopgave

1	Aanleiding & Opzet	Wat was de aanleiding voor deze raadpleging? Hoe zag het onderzoek er globaal uit?
2	Respondenten	Wie hebben er meegedaan aan de raadpleging? Hoeveel zorgen maken zij zich over het klimaat? Wat is hun houding tegenover het stoppen met aardgas?
3	De volgorde van wijken	Welke van de zeven principes geven inwoners prioriteit? En waarom?
4	Overige vraag	Welke aanpak van de gemeente heeft voorkeur onder inwoners? En wat zijn motivaties hiervoor?
5	Over de raadpleging	Hoe hebben inwoners de raadpleging ervaren? Welk rapportcijfer geven zij?
6	Conclusies	Hoe kan het inwonersadvies meegenomen worden bij het bepalen van de volgorde van wijken?
7	Methodologie	Hoe is de raadpleging tot stand gekomen? Hoe zijn de data geanalyseerd?

1

Aanleiding & Opzet

- Wat was de aanleiding voor deze raadpleging?
- Hoe zag het onderzoek er globaal uit?

1

Aanleiding & Opzet

2

Respondenten

3

De volgorde van kijken

4

Overige vraag

5

Over de raadpleging

6

Handelingsperspectief

7

Methodologie

De gemeente Rotterdam wil samen met inwoners nadenken over de volgorde van wijken om aardgasvrij te kunnen wonen en werken voor 2050

- **Aanleiding.** Net als de rest van Nederland, wil de gemeente Rotterdam in 2050 geen gas meer gebruiken voor koken, huizen verwarmen en warm water. De gemeente kijkt daarom wat de beste manieren zijn om te stoppen met aardgas. Dit doet ze wijk voor wijk. Het plan hiervoor zet de gemeente in het Warmteprogramma 2026. Een belangrijk onderdeel van het Warmteprogramma is de volgorde van wijken waar de gemeente mee aan de slag gaat. Het is belangrijk om bij het bepalen van deze volgorde mee te nemen wat bewoners belangrijk vinden. Daarom heeft de gemeente Populytics gevraagd om een inwonersraadpleging uit te voeren.
- **Participatie.** Om het perspectief van inwoners te betrekken bij het bepalen van de volgorde van wijken, heeft Populytics een raadpleging uitgevoerd volgens de Participatieve Waarde Evaluatie (PWE)-methode (zie kader 1). In de raadpleging werden inwoners gevraagd om prioriteit aan te geven tussen principes die bepalend zijn voor de volgorde van wijken die de gemeente Rotterdam helpt om te stoppen met aardgas.
- **Buiten scope.** De vraag over de volgorde van wijken gaat over hoe de uitvoering van de warmtetransitie eruit ziet. De raadpleging ging niet over de vraag óf de gemeente Rotterdam aardgasvrij moet worden. Dat is een doelstelling die de gemeente en het Rijk hebben vastgesteld.

Kader 1. Over de methode PWE

- *Op de stoel van.* De essentie van een PWE-raadpleging is om deelnemers in een online omgeving 20 minuten op de stoel van een beleidsmaker of politicus te zetten. Deelnemers krijgen een zogeheten *keuzetaak* te zien. Deze keuzetaak laat de situatie van beleidsmakers zien bezig zijn met het vastleggen van de volgorde van wijken. Deelnemers zien realistische principes die de beleidsmakers overwogen en ze zien dat er beperkingen zijn. Zij ervaren zodoende dezelfde keuze. Wat adviseren ze vervolgens als zij in de schoenen van een beleidsmaker staan? Na het maken van de keuze kunnen deelnemers hun advies motiveren.

- *Begrip voor complexiteit.* Door mee te doen aan een PWE-raadpleging begrijpen deelnemers beter de complexiteit van de beleidskeuze. En de resultaten stellen beleidsmakers in staat om hun keuzes beter aan te laten sluiten op voorkeuren, waarden en zorgen van deelnemers.

- *Wetenschappelijk gevalideerd.* De Participatieve Waarde Evaluatie (PWE) is een participatiemethode die Populytics vaak inzet om mensen te betrekken bij beslissingen die hen gaan raken. De methode is ontwikkeld en gevalideerd door wetenschappers, onder andere van de TU Delft.

De raadpleging kende twee versies om de representativiteit te borgen en de inclusiviteit te maximaliseren

Gesloten raadpleging

Totaal: 1.805 deelnemers

Open raadpleging

Totaal: 511 deelnemers

Aanleiding en doel

- Voor de *gesloten* raadpleging zijn willekeurig geselecteerde inwoners benaderd om een goede afspiegeling te krijgen van inwoners van de gemeente Rotterdam op de kenmerken leeftijd, gender en opleidingsniveau. Deze gesloten raadpleging levert representatieve uitkomsten op voor de Rotterdamse bevolking op deze drie kenmerken. We noemen deze raadpleging daarom de ‘representatieve raadpleging’.
- Naast de representativiteit, is het belangrijk dat de raadpleging inclusief is. Door het benaderen van een beperkte groep is een gesloten raadpleging per definitie exclusief. Om de **inclusiviteit te verhogen** is er daarom ook een *open* raadpleging uitgezet. Alle inwoners van de gemeente Rotterdam hadden de gelegenheid om hier aan mee te doen.
- Naast de verhoogde inclusiviteit is een belangrijke positieve bijdrage van de open raadpleging dat deelnemers vaak uitgebreidere onderbouwingen bij hun keuzes geven. Dit geeft meer inzicht in de waarden die achter voorkeuren liggen.

Wijze van benaderen

- Een aselechte steekproef van 32.000 huishoudens heeft een uitnodiging ontvangen per brief. In iedere brief stond een unieke code, waarmee één keer kon worden deelgenomen.
- Daarnaast is een betaald panel ingezet om respondenten te werven.
- Alle inwoners van 16 jaar of ouder konden deelnemen aan de open raadpleging. Deze versie is via diverse kanalen onder de aandacht gebracht.

De hoofdvraag van de PWE-raadpleging was welke principes inwoners belangrijk vinden bij het bepalen van de volgorde van wijken

- **Doel.** Deze PWE-keuzetaak heeft als doel inzicht te krijgen in de waarde die deelnemers toekennen aan zeven principes waarmee rekening gehouden kan worden in het bepalen van de volgorde van wijken.
- **Keuzesituatie.** Deelnemers verdeelden 35 punten over zeven principes waar gemeente Rotterdam meer of minder prioriteit aan kan geven. Elke deelnemer kreeg deze in willekeurige volgorde te zien. De zeven principes zijn:
 - *De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk*
 - *De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen*
 - *Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat*
 - *Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen*
 - *De gemeente gebruikt lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk*
 - *De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk*
 - *De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas*
- **Extra informatie.** Onder de roze informatieknoppen konden deelnemers aanvullende informatie lezen over ieder principe.
- **Looptijd.** De PWE-raadpleging stond online tussen 20 maart en 22 april 2025. Mensen konden meedoen in het Nederlands of Engels.

De gemeente moet kiezen in welke volgorde wijken gaan stoppen met gas. Waarmee moet de gemeente volgens u rekening houden?

Gebruik de en knoppen om 35 punten over de opties te verdelen. Klik op de i-knop voor meer informatie.

De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk

— 0 +

De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen

— 0 +

Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat

— 0 +

Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen

— 0 +

De gemeente gebruikt lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk

— 0 +

De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk

— 0 +

De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas

— 0 +

2

Respondenten

- Wie hebben er meegedaan aan de raadpleging?
- Hoeveel zorgen maken zij zich over het klimaat?
- Wat is hun houding tegenover het stoppen met aardgas?

In totaal hebben 2.316 inwoners deelgenomen

Samenstelling van de respondenten naar gender, leeftijd, opleidingsniveau en link met Rotterdam

	Aandeel Rotterdam*	Gesloten** (N=1.805)	Open** (N=511)
Gender			
Vrouw	50,5%	41,3%	44,4%
Man	49,5%	56,2%	51,5%
Leeftijd			
Jonger dan 25	28,9%	2,8%	6,1%
25 tot 45 jaar	31,6%	30,4%	28,6%
45 tot 65 jaar	23,8%	36,6%	39,9%
65 jaar of ouder	15,7%	29,0%	24,3%
Opleiding			
Laag	30,2%	11,6%	5,9%
Middelbaar	37,5%	25,9%	21,9%
Hoog	32,3%	58,0%	68,3%
Link met Rotterdam			
Woonachtig		85,5%	82,8%
Onderneming		6,4%	6,3%
Verhuur pand(en)		1,9%	2,0%

- In totaal deden **2.316** inwoners van de gemeente Rotterdam mee aan de raadpleging.
- Aan de gesloten raadpleging deden relatief veel oudere hoogopgeleide deelnemers mee en relatief weinig jongere laagopgeleide deelnemers. Om ervoor te zorgen dat we representatieve uitspraken kunnen doen voor de Rotterdamse bevolking op deze kenmerken, hebben we de antwoorden van deelnemers herwogen. Dit betekent bijvoorbeeld dat we bij het berekenen van gemiddelden meer waarde hebben toegekend aan de antwoorden van jonge laagopgeleide deelnemers en minder waarde aan de antwoorden van oudere hoogopgeleide deelnemers. Vanaf nu noemen we deze raadpleging daarom de ‘representatieve raadpleging’.

Samenstelling van de respondenten naar stadsdeel

	Aandeel Rotterdam	Gesloten ** (N=1.543)***	Open** (N=423)***
Stadsdeel			
Centrum	6%	7%	8%
Charlois	10%	6%	5%
Delfshaven	11%	6%	11%
Feijenoord	12%	7%	6%
Hillegersberg-Schiebroek	7%	8%	4%
Hoek van Holland	2%	6%	10%
Hoogvliet	5%	7%	7%
IJsselmonde	9%	6%	2%
Kralingen-Crooswijk	8%	8%	6%
Noord	8%	9%	11%
Overschie	3%	3%	1%
Pernis	1%	2%	3%
Prins Alexander	15%	11%	8%
Rozenburg	2%	0%	0%

* Bron: CBS (2024). Opleiding als aandeel van de inwoners tussen 15-75 jaar oud.
** Totaal percentages kunnen afwijken van 100% door afronding, deelnemers die een vraag over hebben geslagen, of kozen voor ‘Anders / Weet ik niet / Zeg ik liever niet’.
*** Deze percentages zijn berekend voor de deelnemers die aangeven woonachtig te zijn in de gemeente Rotterdam.
**** Bron: BRP + WoningBevolkingsOnderzoekBestand (WBOB), 2025

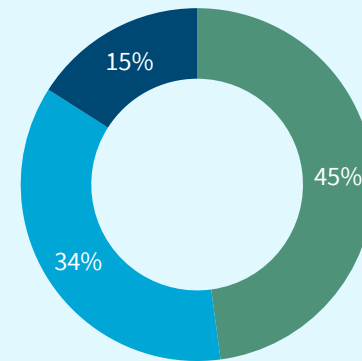
De meeste inwoners kunnen makkelijk rondkomen en het merendeel woont in een koopwoning

Representatieve raadpleging

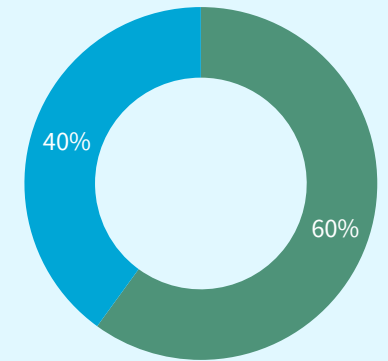
De resultaten die we hier presenteren laten zien hoe makkelijk of moeilijk inwoners uit de representatieve raadpleging maandelijks kunnen rondkomen en of ze in een koop- of huurwoning wonen.

- We zien dat 79% van de inwoners maandelijks (zeer) makkelijk tot niet makkelijk, niet moeilijk kunnen rondkomen. Vervolgens betekent dat, dat **15% (zeer) moeilijk** kan rondkomen. Voor deze laatste groep zal het betalen van aanpassingen voor de warmtetransitie lastig of onmogelijk zijn. Uit de kwalitatieve analyse komt naar voren dat inwoners het massaal het belangrijkst vinden dat **het zo weinig mogelijk geld kost voor mensen die het moeilijk kunnen betalen**. Er wordt gemotiveerd dat mensen die moeilijk rond kunnen komen niet nog verder de armoede in mogen zakken. Voor iedereen moet de transitie **betalbaar** zijn.
- Daarnaast zien we dat 60% van de inwoners in een koopwoning woont. Deze inwoners zullen zelf de kosten voor de transitie voor hun rekening moeten gaan nemen. De rest van de inwoners woont in een huurwoning. Zij zullen (deels) afhankelijk zijn van hun verhuurder voor aanpassingen aan hun woning.

Hoe makkelijk of moeilijk kunt u maandelijks rondkomen?

Welke situatie past het beste bij u? Ik woon in een...

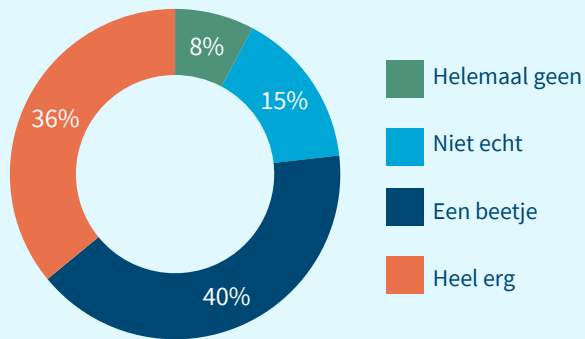

Uitwerking voor de open versie

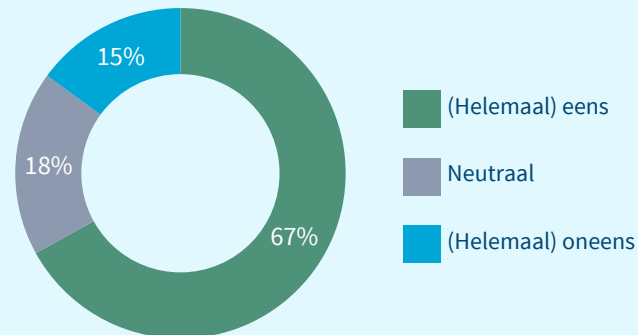

Houding van inwoners ten opzichte van de warmtetransitie

Maakt u zich zorgen over
klimaatverandering?

In hoeverre bent u het eens met het doel van
de gemeente Rotterdam?

Weet u welke duurzame soort verwarming
voor de hand ligt in uw wijk?

Toelichting

Representatieve raadpleging

In de raadpleging werd inwoners gevraagd of ze zich zorgen maken over klimaatverandering, het eens zijn met het doel van de gemeente Rotterdam en of ze weten welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in hun wijk. Hier presenteren we de resultaten van de representatieve raadpleging.

- Een relatief klein aandeel van 8% van de inwoners maakt zich helemaal geen zorgen over klimaatverandering. Een merendeel van 76% daarentegen, maakt zich **heel erg tot een beetje zorgen**.
- Ook zien we dat een meerderheid van 67% van de inwoners het (helemaal) eens is met het doel van de gemeente Rotterdam. Zij staan achter het stoppen met gas. Echter, zijn er ook inwoners die het (helemaal) oneens zijn met het doel.
- We zien dat 36% van de inwoners weet welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in hun wijk. Een meerderheid van 62% geeft aan dit niet te weten. Er is dus sprake van onwetendheid onder inwoners over wat de overstap voor hun zal betekenen.

[Uitwerking voor de open versie](#)

3

De volgorde van wijken

3A

Algemene uitkomsten

3B

Profielen van 5 groepen

3C

Uitwerking van zeven principes

1

Aanleiding & Opzet

2

Respondenten

3

De volgorde van wijken

4

Overige vraag

5

Over de raadpleging

6

Handelingsperspectief

7

Methodologie

3A

Algemene uitkomsten

- Prioriteiten van de ‘gemiddelde’ inwoner van Rotterdam

1

Aanleiding & Opzet

2

Respondenten

3

De volgorde van wijken

4

Overige vraag

5

Over de raadpleging

6

Handelingsperspectief

7

Methodologie

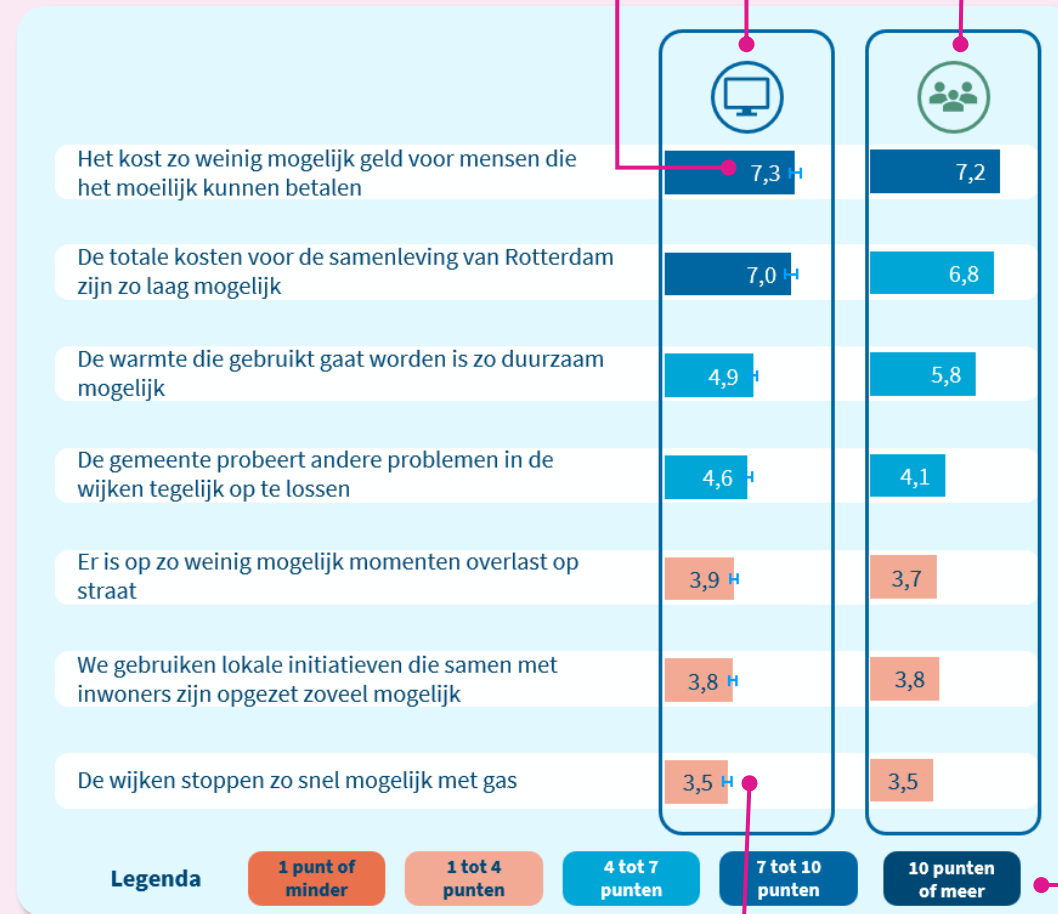
Hoe lezen we de uitkomsten?

Uitgangswaarde

Als deelnemers aan alle opties evenveel punten toekennen en dus alles evenveel prioriteit geven, dan zou elke optie vijf punten krijgen (35 gedeeld door 7). Dit noemen we ook wel de *uitgangswaarde*.

Betrouwbaarheidsinterval

Een steekproef heeft altijd een mate van onzekerheid. Als alle inwoners van de gemeente mee zouden doen, dan bevinden de uitkomsten zich met 95% zekerheid in het waardebereik van dit (lichtblauwe) betrouwbaarheidsinterval. Als er geen overlap zit in het waardebereik van twee doelen, dan is het verschil tussen deze doelen *significant*. In dit voorbeeld verschilt de optie 'lage totale kosten' significant van 'duurzame warmte'. Maar 'duurzame warmte' verschilt echter niet significant van 'andere problemen oplossen'. De volgorde van deze twee doelen zou ook omgekeerd kunnen zijn.

Gemiddelden voor alle deelnemers

- We presenteren eerst de resultaten voor *alle* deelnemers die hun mening hebben gegeven: de gemiddelde punten per optie. We laten de twee varianten zien: de representatieve en de open raadpleging.
- Voor de verdere resultaten laten we met name de representatieve uitkomsten zien die zijn voortgekomen uit de raadpleging. Deze zeggen het meest over de gemeente als geheel. Als resultaten uit de open raadpleging komen, dan markeren we dat expliciet. Citaten van deelnemers kunnen uit beide versies komen.

Legenda: hoge en lage prioriteit

- Als een optie meer dan de uitgangswaarde van 5 punten krijgt, dan krijgt die optie *prioriteit* van (een groep) deelnemers. Als een thema meer dan 7,5 punten krijgt, dan heeft het *hoge prioriteit*. Minder dan 2,5 punten is *lage prioriteit*.
- Meer dan 10 punten wijst op een principekwestie.

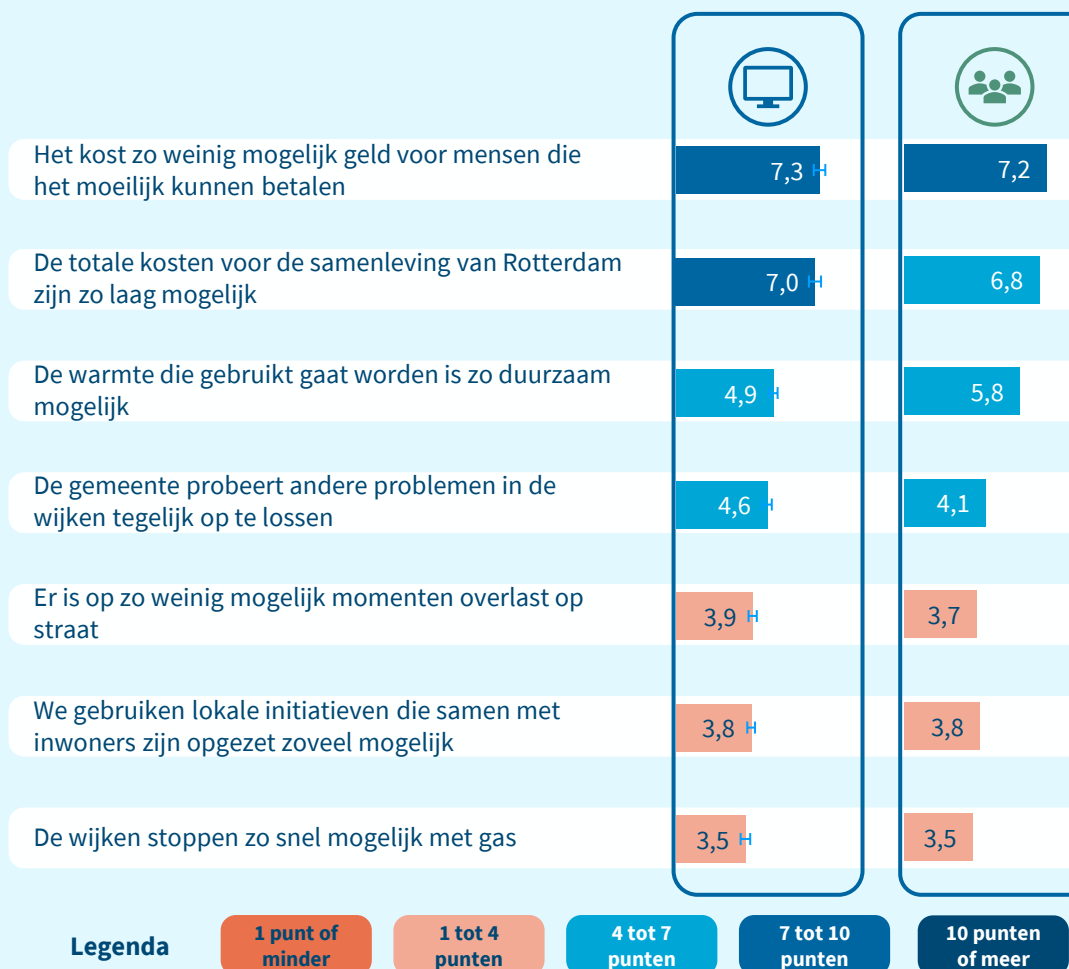

Inwoners van Rotterdam geven de hoogste prioriteit aan principes over kosten

- Hier presenteren we de gemiddelde resultaten voor zowel de representatieve als de open versie van de raadpleging. De prioriteit is nagenoeg gelijk. Als we kijken naar de representatieve resultaten, valt het volgende op:
- Deelnemers geven de hoogste prioriteit aan beide principes over de kosten:** (1) dat het zo weinig mogelijk geld kost voor mensen die het moeilijk kunnen betalen en (2) dat de totale kosten voor de samenleving zo laag mogelijk zijn. Deze principes worden significant hoger geprioriteerd dan de rest.
- Daarna volgen twee principes die gericht zijn op toekomstige effecten.** Hieronder valt (1) het principe dat de warmte die gebruikt gaat worden zo duurzaam mogelijk is. Deelnemers die dit prioriteren zien het belang van het doel van de gemeente in. En (2) het principe dat de gemeente andere problemen tegelijk probeert op te lossen. Dit principe wordt ook gekozen door deelnemers die het belang van het doel niet inzien, maar stellen dat als we toch bezig zijn, we beter *alles* maar aanpakken. Deze worden significant hoger geprioriteerd dan de drie principes die volgen.
- De twee principes die lagere prioritering krijgen, hebben met elkaar gemeen dat ze gefocust zijn op de kortere termijn.** Weinig overlast en lokale initiatieven worden als minder belangrijk ervaren. Dat de wijken zo snel mogelijk stoppen met gas eindigt onderaan. Deelnemers motiveren dat ze liever een goede overstap maken dan een (te) snelle overstap.
- Hieruit concluderen we dat inwoners (gemiddeld gezien) het belangrijk vinden dat de gemeente een aanpak hanteert die toekomstbestendig is.** Die aanpak richt zich op de betaalbaarheid (nu en in de toekomst), een duurzaam alternatief voor warmte en meekoppelkansen die zorgen voor andere positieve effecten in de toekomst.

Figuur 4. Prioritering principes – Gemiddeld

Versie representatief (N= 1.805) en open (N=511)

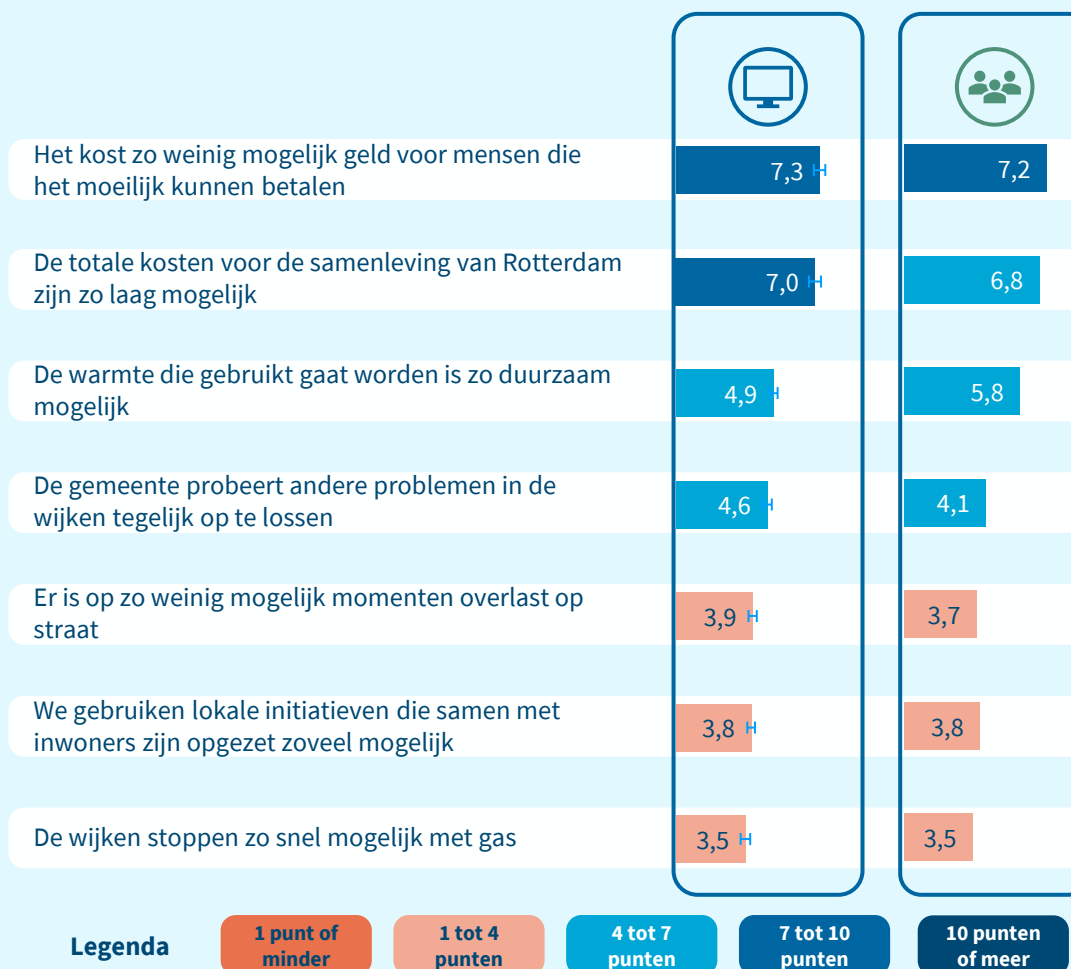

Inwoners van Rotterdam geven de hoogste prioriteit aan principes over kosten

- **Kosten versus andere principes.** De principes die inwoners konden prioriteren zijn niet altijd even goed verenigbaar. Zo is het zorgen voor lage kosten bijvoorbeeld niet altijd mogelijk als gekozen wordt voor de meest duurzame warmte. Als we kijken naar de resultaten, geven inwoners aan dat kosten het meest belangrijk zijn. Ze vinden andere principes, zoals duurzaamheid, belangrijk, maar dit mag niet ten koste gaan van de betaalbaarheid.
- Principes over kosten krijgen niet alleen in de gemeente Rotterdam, maar ook daarbuiten de hoogste prioriteit van inwoners. Soortgelijke resultaten zagen we eerder in een inwonersraadpleging over warmte in de gemeente Den Haag en raadplegingen van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES) over de energietransitie.
- **Verschillen tussen mensen die het wel of niet eens zijn met het doel van de gemeente.** In verdere analyses (zie [bijlage](#)) blijkt dat er verschillen te zien zijn tussen mensen die het wel eens zijn met het doel van de gemeente en mensen die het er niet mee eens zijn. Zo geven deelnemers die het eens zijn met het doel om te stoppen met aardgas meer prioriteit aan kiezen voor zo duurzaam mogelijke warmte en zo snel mogelijk stoppen met gas. Deelnemers die het niet eens zijn met het doel van de gemeente prioriteren het minimaliseren van overlast hoger.
- **Verschillen tussen mensen in diverse financiële situaties.** Daarnaast zien we in de verdiepende analyse (zie [bijlage](#)) dat deelnemers die maandelijks makkelijk rond kunnen komen meer prioriteit geven aan het gebruiken van lokale initiatieven en zo snel mogelijk stoppen met gas. Deelnemers die maandelijks moeilijk rond kunnen komen, geven meer prioriteit aan het beperken van overlast en minder aan zo duurzaam mogelijke warmte.
- Verdere verschillen in antwoorden tussen deelnemers worden toegelicht in hoofdstuk 3B.

Figuur 5. Prioritering principes – Gemiddeld

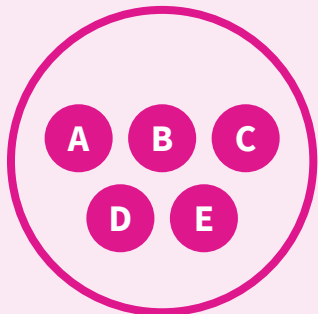
Versie representatief (N= 1.805) en open (N=511)

3B

Vijf groepen deelnemers

- Uitleg van de analyse Latente Klasse Cluster Analyse (LKCA)
- De analyse laat vijf groepen deelnemers zien met elk een eigen kijk op wat belangrijk is voor het bepalen van de volgorde van wijken

Introductie tot LKCA

	1 (56%)	2 (20%)	3 (9%)	4 (8%)	5 (7%)	Ø
Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen	6,4	7,7	6,6	8,6	12,1	7,3
De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk	6,4	7,6	1,7	8,3	15,1	7,0
De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk	5,4	5,5	5,7	6,8	0,0	4,9
De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen	4,5	5,2	4,7	2,2	4,7	4,6
Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat	4,1	3,9	5,7	0,4	3,1	3,9
We gebruiken lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk	4,2	5,2	4,2	0,3	0,0	3,8
De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas	4,1	0,0	6,4	8,4	0,0	3,5

Legenda

- 1 punt of minder
- 1 tot 4 punten
- 4 tot 7 punten
- 7 tot 10 punten
- 10 punten of meer

Op zoek naar patronen in de data: welke perspectieven komen we tegen?

- **Wat is een LKCA?** De Latente Klasse Cluster Analyse (LKCA) is een statistische techniek waarmee we op zoek gaan naar een samenhang in de antwoorden van deelnemers. De methode zoekt naar groepen deelnemers die heel vergelijkbare voorkeuren hebben en die juist zo veel mogelijk verschillen van andere groepen. De methode zoekt zelf naar de meest passende manier om deze groepen in te delen, vermoedens spelen geen rol.
- **Waarom deze analyse?** We hebben gezien dat demografische kenmerken nauwelijks verklarend zijn voor de voorkeuren van inwoners. Dat geldt ook voor of deelnemers het wel of niet eens zijn met het doel van de gemeente. De LKCA zoekt naar of we op een andere manier relevante groepen kunnen onderscheiden.
- **Vijf groepen deelnemers.** De LKCA geeft aan dat de deelnemers in vijf groepen kunnen worden opgedeeld die een verschillend perspectief hebben op waar de gemeente rekening mee moet houden in het bepalen van de volgorde van wijken. Op de volgende pagina laten we de scores van deze 5 groepen zien. Op de pagina's daarna gaan we verder in op de voorkeuren en de kenmerken van elk van de 5 groepen.
- **Gemiddelde van alle inwoners.** Ter vergelijking laten we ook steeds het gemiddelde (Ø) zien uit de representatieve raadpleging. Dit is ook te lezen als de (gewogen) optelsom van de uitgesplitste scores in de rijen.

We onderscheiden vijf groepen inwoners met elk hun eigen perspectief op welke principes belangrijk zijn (1/2)

	1 (56%)	2 (20%)	3 (9%)	4 (8%)	5 (7%)	Ø
Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen	6,4	7,7	6,6	8,6	12,1	7,3
De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk	6,4	7,6	1,7	8,3	15,1	7,0
De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk	5,4	5,5	5,7	6,8	0,0	4,9
De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen	4,5	5,2	4,7	2,2	4,7	4,6
Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat	4,1	3,9	5,7	0,4	3,1	3,9
We gebruiken lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk	4,2	5,2	4,2	0,3	0,0	3,8
De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas	4,1	0,0	6,4	8,4	0,0	3,5

Legenda

1 punt of minder

1 tot 4 punten

4 tot 7 punten

7 tot 10 punten

10 punten of meer

Toelichting

Hiernaast presenteren we de resultaten van de LKCA. De grootte van de groepen is tussen haken aangegeven. Dit is het aandeel inwoners dat qua keuzes in deze groep valt.

- We zien één grote groep (> 50%), één middelgrote groep (20%) en drie kleine groepen (< 10%).
- Sommige groepen zijn **uitgesproken in hun voorkeuren**; dit zien we bijvoorbeeld bij de groepen 2, 4 en 5. De andere groepen prioriteren de principes wel, maar maken hierbij veel minder onderscheid. Zij vinden dat de gemeente aan (bijna) alle principes iets van aandacht zou moeten besteden.
- Alle groepen prioriteren het principe *over lage kosten voor mensen die het moeilijk kunnen betalen* bovenaan. Hier is dus brede steun voor.
- Qua principes die laag worden geprioriteerd, is er geen principe dat bij alle groepen als laagste eindigt.
- Op de volgende pagina vatten we de groepen samen. Daarna volgt een uitwerking per groep.

We onderscheiden vijf groepen inwoners met elk hun eigen perspectief op welke principes belangrijk zijn (2/2)

1

“Gematigde deelnemers”

56%

Prioriteiten: deze deelnemers prioriteren alle principes gematigd. In vergelijking met de gemiddelde scores zijn ze minder uitgesproken. Er zijn geen uitschieters. Ze maken minder onderscheid in het prioriteren van principes dan andere groepen.

Kenmerken: de deelnemers zijn relatief jong, veel zijn onder de 35 jaar. Ook zitten er relatief veel vrouwen in deze groep. Daarnaast zijn ze het eens met het doel van de gemeente en kunnen ze relatief makkelijk rondkomen.

2

“Kosten belangrijker dan snelheid”

20%

Prioriteiten: deze deelnemers focussen op de twee principes over kosten. Daarnaast is het belangrijk dat dit duurzaam gebeurt, met oog voor andere problemen en samen met lokale initiatieven. Dit vinden zij belangrijker dan de snelheid waarmee de transitie plaatsvindt.

Kenmerken: deze groep bevat meer deelnemers tussen de 35 en 65 jaar oud dan de andere groepen. Deelnemers in deze groep zijn het vaker eens (of neutraal) met het doel van de gemeente en kunnen relatief makkelijk rondkomen.

3

“Liever goed dan goedkoop”

9%

Prioriteiten: deze groep maakt onderscheid tussen lage kosten voor de hele maatschappij (die veruit het laagst wordt geprioriteerd) en lage kosten voor mensen die het niet kunnen betalen (die ze hoog prioriteren). Ze maximaliseren maatschappelijke waarde maar het moet niet goedkoop. Ook prioriteren ze snelheid hoger.

Kenmerken: meer dan de helft van deze groep is jonger dan 35 jaar. Ook zijn ze relatief vaak hoog opgeleid, kunnen ze makkelijk rondkomen en zijn ze het eens met het doel van de gemeente.

4

“Snel, goedkoop, duurzaam”

8%

Prioriteiten: voor deze groep wegen de kosten, snelheid en duurzaamheid zwaarder dan de overige (korte termijn) principes. Ze focussen minder op het oplossen van andere problemen en niet op lokale initiatieven of overlast (korte termijn).

Kenmerken: de groep bevat relatief meer vrouwen dan andere groepen, en mensen die ‘niet moeilijk maar ook niet makkelijk’ kunnen rondkomen. Deelnemers in deze groep zijn het vaak eens met het doel van de gemeente.

5

“Niet eens met de warmtetransitie”

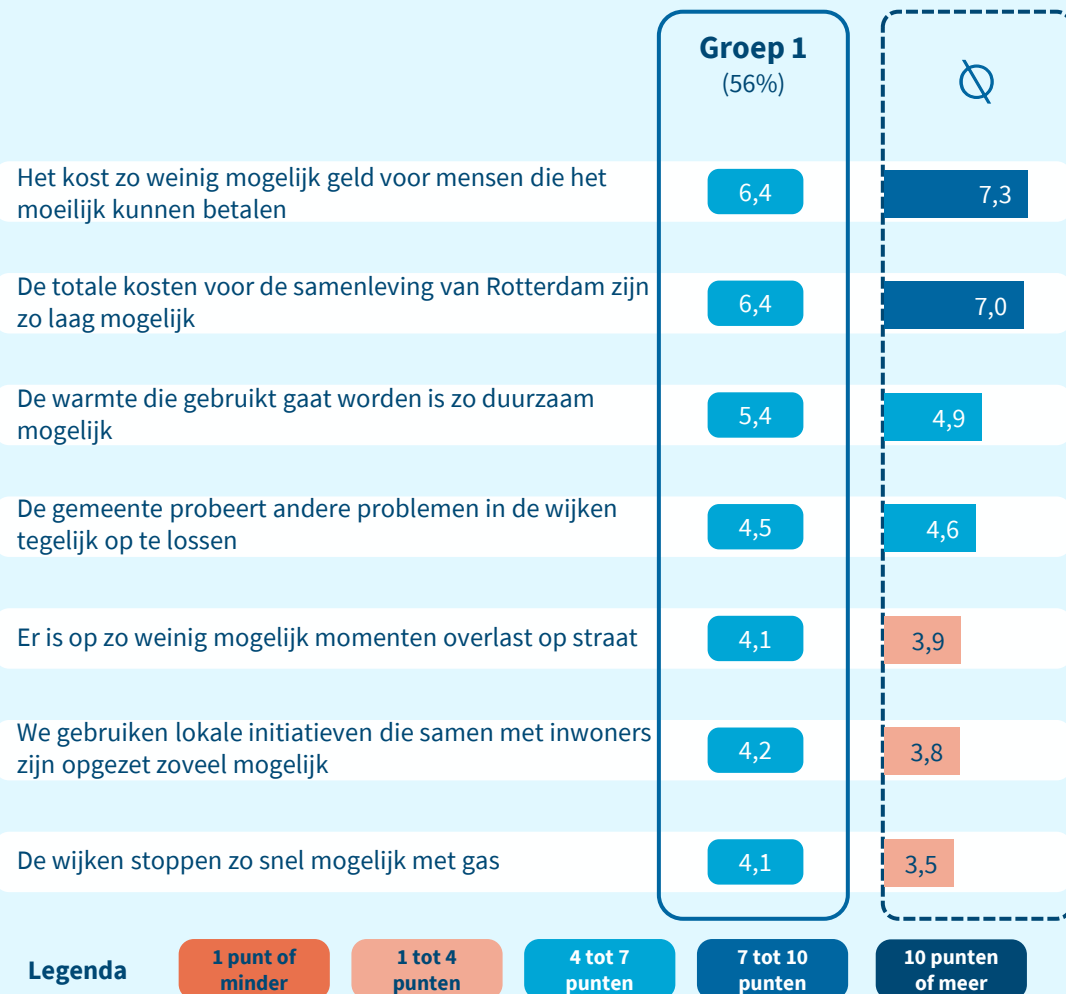
7%

Prioriteiten: deelnemers in deze groep geven de meeste prioriteit aan principes over lage kosten. Ze hechten minder prioriteit aan duurzaamheid, lokale initiatieven of snelheid. Ze geven vooral punten aan principes die gaan over weinig merken van de warmtetransitie.

Kenmerken: deze groep bevat meer deelnemers die het niet eens zijn met het doel van de gemeente om te stoppen met aardgas. En de groep heeft meer deelnemers tussen de 35 en 64 jaar oud en deelnemers die moeilijk kunnen rondkomen.

Figuur 6. Gemiddelde prioritering groep 1 van 5

Versie representatief (N=1.805)

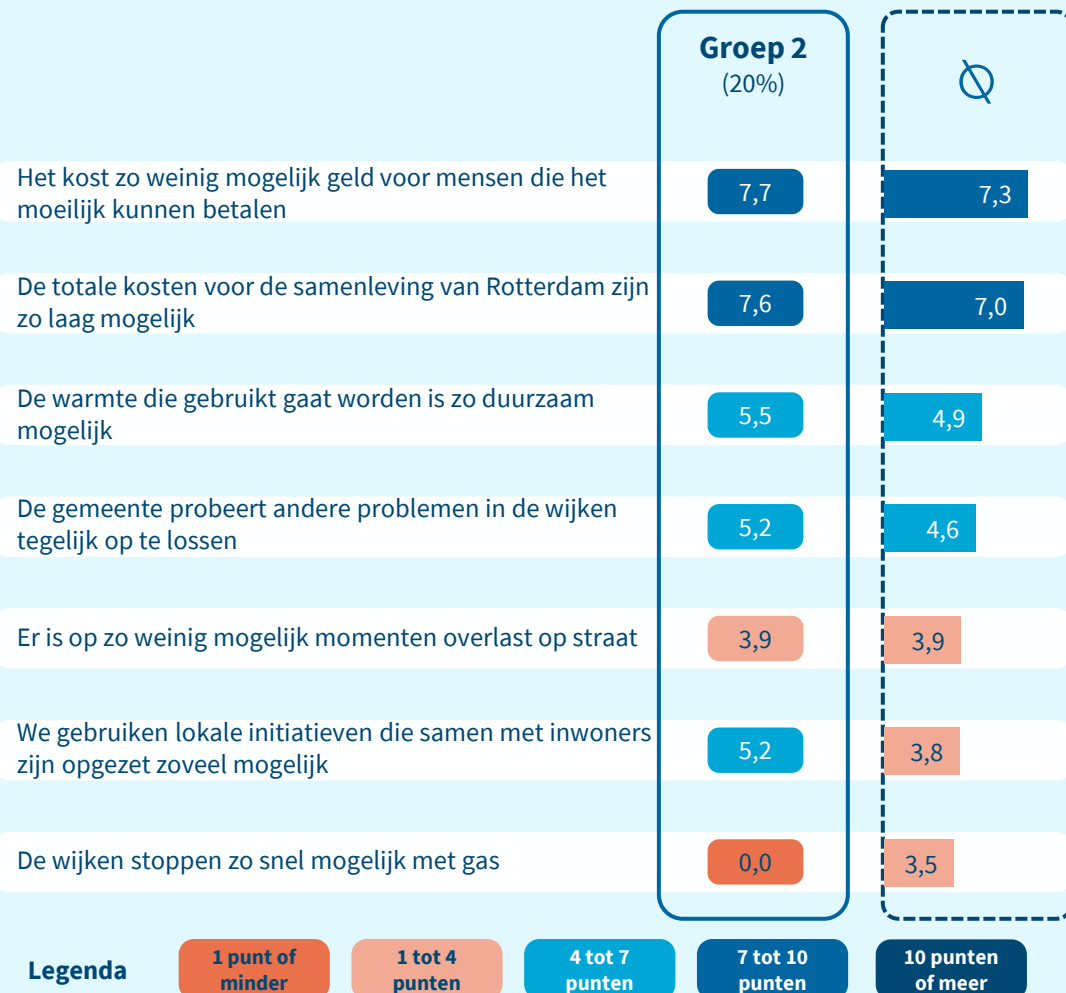
Groep 1: ‘Gematigde deelnemers’

- De eerste groep bestaat uit 56% van de deelnemers.
- De deelnemers in deze groep geven **prioriteit aan alle principes**. Ze hebben alle opties gematigd geprioriteerd. We zien dat het gemiddeld aantal punten niet ver van elkaar af ligt. Namelijk tussen een range van 4,1 en 6,4 punten. De bovenste drie principes prioriteren ze net hoger dan de rest. Dit zijn relatief gezien geen grote uitschieters. De prioriteiten van de deelnemers liggen relatief dichtbij elkaar. De deelnemers in deze groep kunnen we **gematigd** noemen.
- Dit komt ook naar voren als we de scores van groep 1 vergelijken met de scores van het gemiddelde. De gemiddelde prioritering is meer uitgesproken. Daar zien we (ook qua kleuren) duidelijk drie groepen. De scores van de principes over duurzame warmte en andere problemen oplossen liggen meer in lijn met de scores in de gemiddelde groep.
- Er zitten in deze groep relatief veel jonge inwoners. Bijna de helft is onder de 35 jaar oud. Ook identificeert meer dan de helft zich als vrouw. Daarnaast zijn de deelnemers in deze groep het relatief vaak (helemaal) eens met het doel van de gemeente en kunnen ze relatief (zeer) makkelijk rondkomen.

Figuur 7. Gemiddelde prioritering groep 2 van 5

Versie representatief (N=1.805)

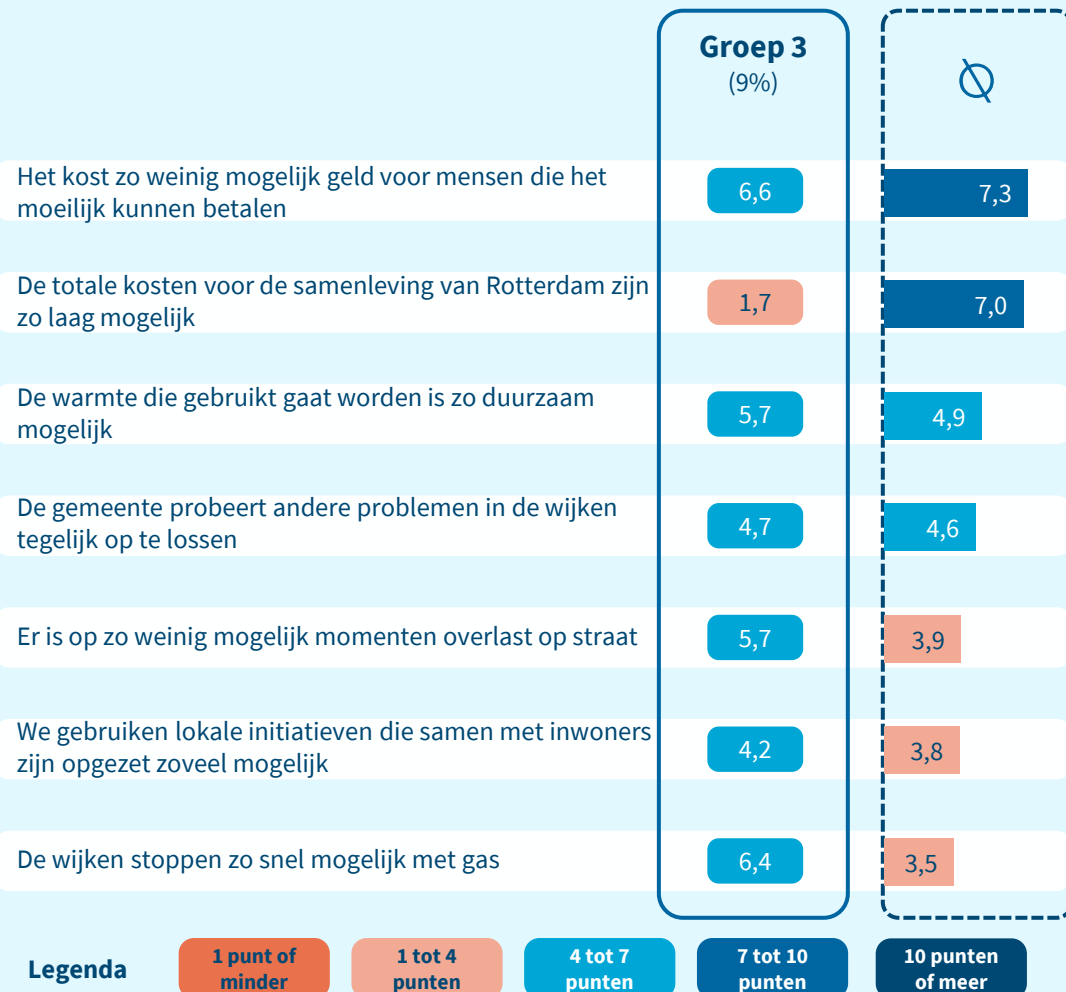
Groep 2: ‘Kosten belangrijker dan snelheid’

- De tweede groep bestaat uit 20% van de deelnemers.
- De deelnemers in deze groep geven de principes over **kosten** relatief **hoge prioriteit**. De deelnemers geven **lage prioriteit** aan de snelheid waarmee we stoppen met gas. We moeten aardgasvrij worden, duurzaam, oog hebben voor andere problemen én daarbij lokale initiatieven gebruiken. Echter, dat hoeft niet snel. Beter goed en betaalbaar voor iedereen dan gehaast.
- Er zitten in deze groep relatief veel deelnemers tussen de 35 en 65 jaar oud. Ze zijn het (helemaal) eens tot neutraal over het doel van de gemeente. En kunnen relatief (zeer) makkelijk rondkomen.
- Dit is de enige groep waarin meer mensen zitten die neutraal zijn over het doel van de gemeente. Het kan inhouden dat zij neutraal over het doel zijn, omdat ze het wel eens zijn met het stoppen met aardgas, maar niet met het tijdpad dat nu gehanteerd wordt (aangezien deze groep geen punten geeft aan zo snel mogelijk stoppen met gas).

Figuur 8. Gemiddelde prioritering groep 3 van 5

Versie representatief (N=1.805)

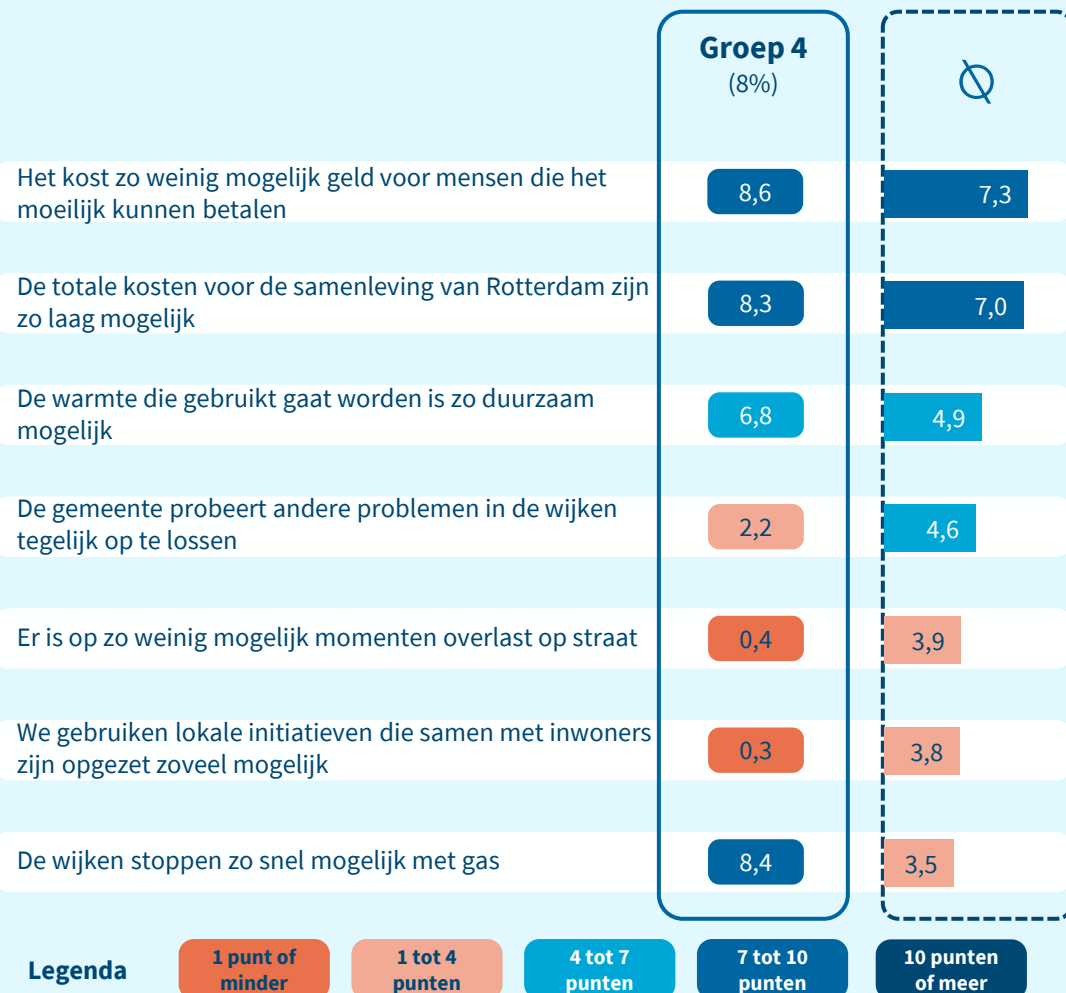
Groep 3: ‘Liever goed dan goedkoop’

- De derde groep bestaat uit 9% van de deelnemers.
- De deelnemers in deze groep geven **hoge prioriteit** aan **alle principes**, behalve aan; dat de totale kosten voor de samenleving zo laag mogelijk zijn. Deze groep is minder uitgesproken dan het gemiddelde.
- Ze vinden het belangrijk dat mensen die het moeilijk kunnen betalen mee kunnen doen, hechten waarde aan de lange termijn opties, de korte termijn opties en aan snelheid. Deze deelnemers zien het belang van het doel van de gemeente in. Echter, dat ze aan **lage totale kosten** een **lage prioriteit** geven, maakt dat deze groep verschilt van groep 1, het gemiddelde én van de andere groepen. Dit is de enige groep die het principe lage totale kosten als minst belangrijk ziet. Dat is opvallend. Daarom duiken we wat dieper in de kenmerken van de deelnemers.
- Er zitten in deze groep relatief veel jonge deelnemers. Meer dan de helft is onder de 35 jaar oud. Daarnaast zijn deelnemers in deze groep overwegend hoog opgeleid, ten opzichte van andere groepen. Relatief veel deelnemers in deze groep kunnen relatief (zeer) makkelijk rondkomen en zijn het eens met het doel van de gemeente.

Figuur 9. Gemiddelde prioritering groep 4 van 5

Versie representatief (N=1.805)

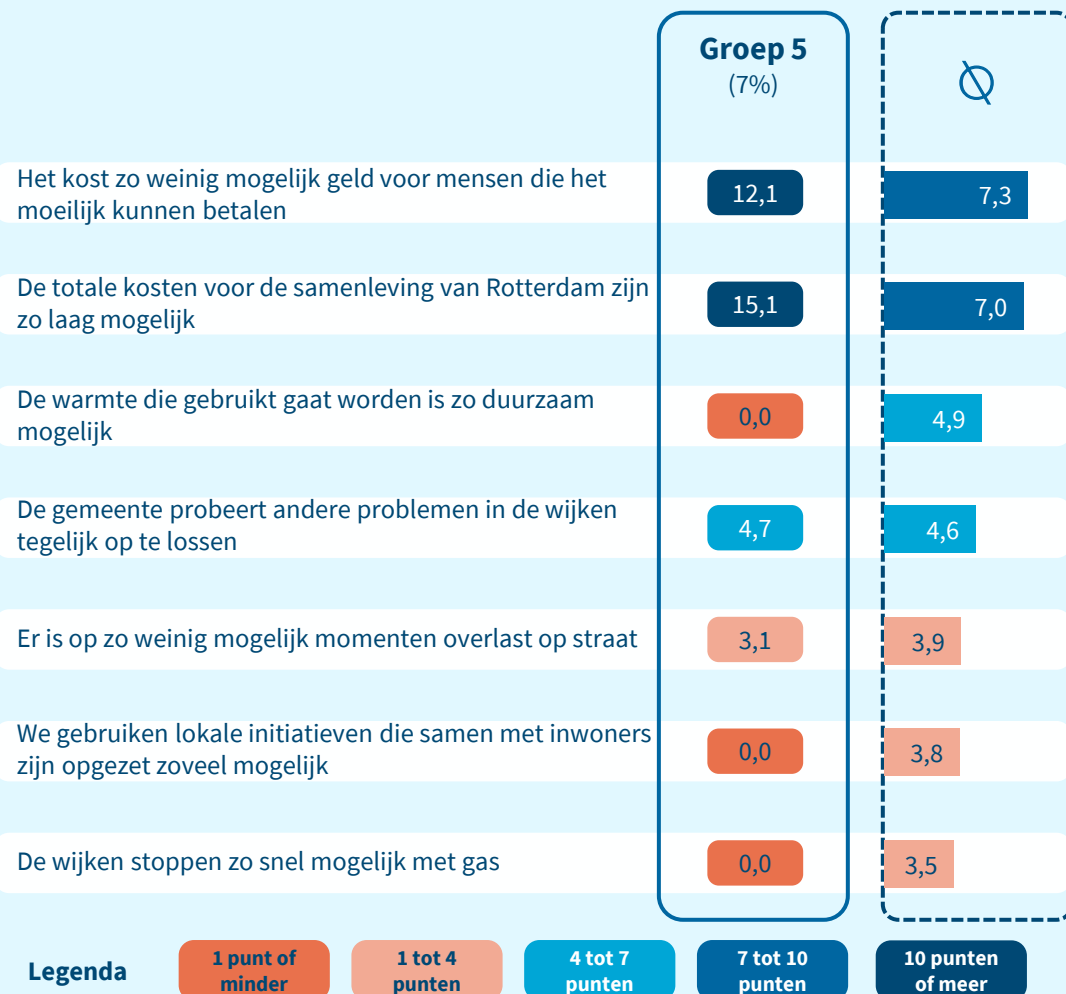
Groep 4: ‘Snel, goedkoop, duurzaam’

- De vierde groep bestaat uit 8% van de deelnemers.
- De deelnemers in deze groep geven **hoge prioriteit** aan de bovenste twee principes, die over **kosten** en **snelheid**. Ze vinden het belangrijk dat de transitie zo snel mogelijk gaat én zo weinig mogelijk kost.
- Daarnaast **prioriteren** de deelnemers in deze groep duurzame warmte. Dit, in combinatie met een voorkeur voor snelheid, maakt dat ze lange termijn principes overwegend net wat belangrijker vinden dan de korte termijn principes.
- De deelnemers geven **lage prioriteit** aan zo weinig mogelijk overlast en het gebruik van lokale initiatieven. Deze principes prioriteren ze ook lager dan het gemiddelde. Net als de prioritering voor het oplossen van andere problemen.
- Er zitten in deze groep relatief veel deelnemers die zich identificeren als vrouw. Daarnaast stelt bijna de helft dat ze niet makkelijk, niet moeilijk kunnen rondkomen. En zijn ze het overwegend (helemaal) eens met het doel van de gemeente.

Figuur 10. Gemiddelde prioritering groep 5 van 5

Versie representatief (N=1.805)

Groep 5: ‘Niet eens met de warmtetransitie’

- De vijfde groep is de kleinste groep die bestaat uit 7% van de deelnemers.
- De deelnemers in deze groep geven **hoge prioriteit** aan de principes over **kosten**. We zien dat de deelnemers bijna al hun punten hierop hebben ingezet. Deze deelnemers willen dat de transitie zo min mogelijk kost.
- Daarnaast **prioriteren** ze ook het oplossen van andere problemen, als de gemeente dan toch bezig is. Zo weinig mogelijk overlast geven ze een beetje prioriteit. Deze twee principes zijn vergelijkbaar met het gemiddelde.
- Daarentegen, geeft deze groep **lage prioriteit** aan duurzame warmte, het gebruik van lokale initiatieven en snelheid. Dit, in combinatie met de hoge prioritering voor de eerste twee opties, maakt dat deze groep meer uitgesproken is dan het gemiddelde.
- Er zitten in deze groep relatief veel deelnemers tussen de 35 en 65 jaar oud. De meerderheid identificeert zich als man. En bijna de helft is middelbaar opgeleid en het (helemaal) oneens met het doel van de gemeente. Daarnaast geeft een ruime meerderheid aan (zeer) moeilijk tot niet makkelijk, niet moeilijk rond te kunnen komen.

3C

Motivaties achter de keuzes

- De volgende uitwerkingen zijn gebaseerd op motivaties van deelnemers uit zowel de open als de representatieve raadpleging
- Het aangegeven aantal punten per principe is het gemiddelde van de representatieve raadpleging

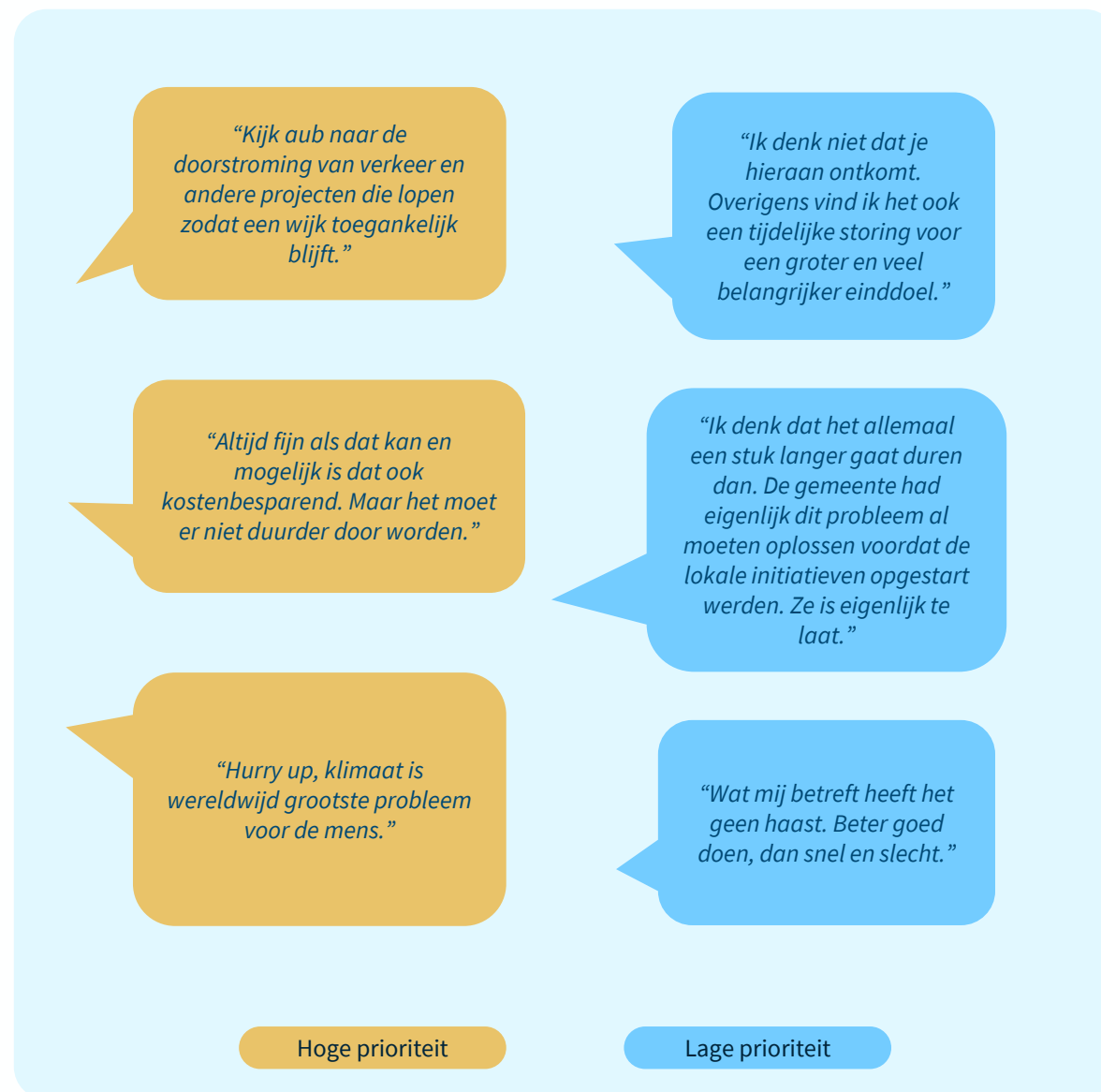
Overzicht van de motivaties van inwoners voor hoge of lage prioriteit (1/2)

- Uit de motivaties van inwoners komen verschillende argumenten naar voren om een principe hoge dan wel lage prioriteit te geven.
- **Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen.** Inwoners die dit prioriteit geven beargumenteren dat mensen die het moeilijk kunnen betalen niet nog meer belast mogen worden, zij hebben het al moeilijk. Voor iedereen moet de overstap mogelijk zijn. Ook creëert het draagvlak als iedereen mee kan doen. Anderen stellen dat iedereen mag meebetalen en willen zo laag mogelijke kosten voor iedereen. Daarnaast mogen inwoners niet gedwongen worden om te moeten betalen.
- **De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk.** Lage totale kosten wordt door veel inwoners prioriteit gegeven, onder andere omdat ze aangeven dat het leven al duur genoeg is. Daarnaast geeft een deel aan dat ze niet zelf voor de overstap kiezen, maar dat de overheid dit bepaalt. Dus waarom moeten burgers hiervoor betalen? Degenen die dit minder hoog prioriteren, geven aan dat de overstap nu eenmaal geld zal kosten en dat we niet op de korte termijn moeten focussen (de overstap) maar op de lange termijn besparingen (de voordelen van klimaatverandering).
- **De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk.** Inwoners die duurzame warmte hoog prioriteren, benadrukken dat dit bij het doel van de gemeente hoort. Vanuit dat perspectief is het voor hen logisch om hier prioriteit aan te toe te kennen. Anderen noemen vaak mogelijke hoge kosten van duurzame warmte. Ook stellen ze de vraag wat duurzaamheid eigenlijk betekent?
- **De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen.** Door inwoners die dit prioriteren, wordt gemotiveerd dat het efficiënt is. Ze zien het als belangrijk, een kans én manier om draagvlak onder burgers te vergroten. Anderen vinden dat er focus gehouden moet worden op de warmtetransitie, of juist dat er andere, belangrijkere problemen spelen in Rotterdam waar we ons mee bezig moeten houden.

Overzicht van de motivaties van inwoners voor hoge of lage prioriteit (2/2)

- **Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat.** Weinig overlast op straat wordt gezien als een belangrijk punt om de stad leefbaar te houden. Op dit moment is er al veel overlast en dat hoeft niet meer te worden. Combineren van werkzaamheden is logisch dan wel vanzelfsprekend én goedkoper. Inwoners zijn reëel dat er altijd overlast zal zijn. Inwoners die lage prioriteit geven menen dat het onvermijdelijk is, al helemaal om het doel te halen. Rotterdammers zijn daarnaast wel wat overlast gewend. Een planning of communicatie kan helpen.
- **We gebruiken lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk.** Door inwoners wordt het gebruik maken van lokale initiatieven geprioriteerd omdat ze het fijn vinden als bewoners inspraak hebben; zij weten het beste wat er speelt in de wijk. Anderen motiveren dat er toch niet naar bewoners geluisterd zal worden, het de verschillen tussen wijken vergroot en alleen maar vertragend zou werken.
- **De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas.** De snelheid van de transitie wordt geprioriteerd door deelnemers die aangeven dat klimaatverandering urgent is. Ook lijkt het hen goed om onafhankelijk te zijn van andere landen. Deelnemers die dit minder prioriteit geven benadrukken dat het belangrijker is om een goed plan te hebben dan snel te stoppen (kwaliteit voorop) of geven aan dat ze niet willen overstappen naar duurzame warmte.
- Het overzicht van motivaties per principe wordt op de volgende pagina's toegelicht.

Motivaties per principe: hoe lezen we de uitkomsten?

Principe

Bovenaan staat het principe aangegeven waarover de motivaties gaan. Het nummer geeft de prioritering weer op basis van de representatieve groep.

Argumenten categorieën met citaten

De motivaties van de deelnemers zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Voor elke categorie is een citaat van een deelnemer weergegeven. Alle motivaties zijn geanalyseerd, van zowel die uit de representatieve als de open versie.

1. Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen

Bij dit principe zien we dat veel inwoners de mensen die het moeilijk kunnen betalen meenemen in hun overweging. Er is daarbij een verschil in hoe ze aankijken tegen de huidige ondersteuning: inwoners die dit hoger prioriteren vinden dat mensen die het moeilijk kunnen betalen extra ondersteuning nodig hebben, terwijl anderen aangeven dat deze groep al genoeg ondersteuning krijgt. Wel zijn er onder beide groepen (hogere en lagere prioritering) mensen die erop richten dat iedereen mee kan doen met de transitie.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Arme mensen mogen niet nog meer belast worden (zo creëer je energiearmoede)	"De armen zijn al zo arm."	★★★★★	Iedereen moet meebetalen / steentje bijdragen	"Iedereen evenveel betalen, geen genade. Rotterdam werkstad, werken voor je knaken."	★★★★★
De overstap moet voor iedereen mogelijk zijn	"Ook voor lagere inkomens mogelijk van het gas te gaan door rekening te houden met financiële draagkracht."	★★★	Arme mensen krijgen al genoeg bijstand, we moeten niet anderen/de middenklasse benadelen	"Het gaat helaas in Rotterdam te vaak over mensen 'die het niet kunnen betalen'. De mensen die het net wel kunnen betalen zijn overal de dupe van en worden steeds zwaarder belast."	★★★★★
Het is belangrijk dat iedereen mee kan doen, ook voor het draagvlak	"Iedereen moet mee kunnen doen."	★★★	Geldt voor iedereen, burgers hebben de transitie niet gekozen	"Het moet zo weinig mogelijk kosten voor elke Rotterdammer, ongeacht inkomen. Als de overheid serieus is over het willen reduceren van uitstoot d.m.v. warmtenet dan moet de overheid het voortouw nemen en woord bij daad voegen, ook financieel."	★★★★★
Het leven is duur genoeg	"Het leven is al duur genoeg. We komen al amper rond."	★★★	Mensen mogen niet worden gedwongen om van het gas af te gaan	"Je kan mensen niet dwingen mee te doen met iets dat ze niet kunnen betalen (vind ik)."	★★★
Er zijn veel arme mensen in Rotterdam	"Het moet gewoon niet te duur zijn. Rotterdam heeft veel gezinnen met weinig inkomen."	★★			

7,3 punten

7,3 punten

Gemiddelde aantal punten

Het gemiddelde aantal punten wat inwoners van de representatieve raadpleging aan een optie hebben gegeven.

Frequentie sterren

Deze sterren geven aan hoe vaak een categorie van argumenten voorkomt. Berekent op basis van het totaal aantal gegeven argumenten voor hoge/lage prioritering.

- ★ (0 tot 5%)
- ★★ (5 tot 10%)
- ★★★ (10 tot 15%)
- ★★★★ (15 tot 20%)
- ★★★★★ (20% of meer)

1. Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen

7,3 punten

Bij dit principe zien we dat veel inwoners de mensen die het moeilijk kunnen betalen meenemen in hun overweging. Er is daarbij een verschil in hoe ze aankijken tegen de huidige ondersteuning: inwoners die dit hoger prioriteren vinden dat mensen die het moeilijk kunnen betalen extra ondersteuning nodig hebben, terwijl anderen aangeven dat deze groep al genoeg ondersteuning krijgt. Wel zijn er onder beide groepen (hogere en lagere prioritering) mensen die erop richten dat iedereen mee kan doen met de transitie.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Arme mensen mogen niet nog meer belast worden (zo creëer je energiearmoede)	<i>“De armen zijn al zo arm.”</i>	★★★★★	Iedereen moet meebetalen / steentje bijdragen	<i>“Iedereen evenveel betalen, geen genade. Rotterdam werkstad, werken voor je knaken.”</i>	★★★★★
De overstap moet voor iedereen mogelijk zijn	<i>“Ook voor lagere inkomens mogelijk van het gas te gaan door rekening te houden met financiële draagkracht.”</i>	★★★	Arme mensen krijgen al genoeg bijstand, we moeten niet anderen/de middenklasse benadelen	<i>“Het gaat helaas in Rotterdam te vaak over mensen 'die het niet kunnen betalen'. De mensen die het net wel kunnen betalen zijn overal de dupe van en worden steeds zwaarder belast.”</i>	★★★★★
Het is belangrijk dat iedereen mee kan doen, ook voor het draagvlak	<i>“Iedereen moet mee kunnen doen.”</i>	★★★	Geldt voor iedereen, burgers hebben de transitie niet gekozen	<i>“Het moet zo weinig mogelijk kosten voor elke Rotterdammer, ongeacht inkomen. Als de overheid serieus is over het willen reduceren van uitstoot d.m.v. warmtenet dan moet de overheid het voortouw nemen en woord bij daad voegen, ook financieel.”</i>	★★★★★
Het leven is duur genoeg	<i>“Het leven is al duur genoeg. We komen al amper rond.”</i>	★★★	Mensen mogen niet worden gedwongen om van het gas af te gaan	<i>“Je kan mensen niet dwingen mee te doen met iets dat ze niet kunnen betalen (vind ik).”</i>	★★★
Er zijn veel arme mensen in Rotterdam	<i>“Het moet gewoon niet te duur zijn. Rotterdam heeft veel gezinnen met weinig inkomen.”</i>	★★			

2. De totale kosten voor de samenleving Rotterdam zijn zo laag mogelijk

7,0 punten

In de motivaties zien we terug dat alle deelnemers zich realiseren dat de warmtetransitie (hoge) kosten met zich meebrengt. Mensen die de lage kosten prioriteren, wijzen met name op het hier en nu: de kosten zijn al hoog, dat zou niet hoger moeten worden. Tegelijkertijd wijzen mensen die dit minder hoog prioriteren vooral op de langere termijn, zoals het belang om iets te doen aan klimaatverandering.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Het is belangrijk dat warmte/het leven betaalbaar is	<i>“Iedereen moet kunnen leven in de stad Rotterdam en betaalbare verwarmingsmogelijkheden hebben.”</i>	★★★★★	Een duurzame overstap kost nou eenmaal geld. Kwaliteit boven snelheid	<i>“Kosten zijn belangrijk, maar van het gas afgaan kost nu eenmaal geld. Niet bezuinigen op kwaliteit van de infra of de duurzaamheid van warmte.”</i>	★★★
De (gemeentelijke) kosten zijn al heel hoog	<i>“We betalen al genoeg belasting en gemeentelijke heffingen.”</i>	★★★★			
Hoe lager de kosten, hoe beter. Het is gemeenschapsgeld, gebruik het zo efficiënt mogelijk	<i>“Als het niet ken zoals het mot, dan mot het zoals het ken...”</i>	★★★	Focus op de lange termijn kostenvoordelen, investeer nu	<i>“De kosten van de gevolgen van klimaatverandering zijn veel hoger, op lange termijn. Dus beter nu investeren, ook al is het duur.”</i>	★★
Inwoners zouden niet moeten betalen voor besluiten van de gemeente/overheid	<i>“De gemeente Rotterdam wil van het gas af. Daarvoor hoeven de burgers niet extra te worden aangeslagen.”</i>	★★	Laat inwoners met hoog vermogen meer betalen	<i>“Nogmaals de kosten zodanig verdelen dat de vermogendste burgers het meeste betalen.”</i>	★★
De overstap mag niet te duur zijn; als het te veel kost, stuit dat op weerstand	<i>“Het zou zonde zijn als Rotterdammers ineens veel meer gaan betalen, op die manier wordt duurzaamheid alleen maar negatief bekeken en zal er weinig motivatie zijn.”</i>	★★	We moeten allemaal inleveren voor het klimaat, dus zullen de overstap moeten betalen	<i>“We kunnen allemaal een steentje bijdragen.”</i>	★★

3. De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk

4,9 punten

Bij zowel de groep die dit principe hoog prioriteert als de groep die dit laag prioriteert, zien we terug dat mensen wijzen op de spanning met de kosten. Of ze de mate van duurzaamheid belangrijk vinden of niet, in beide gevallen worden de kosten belangrijker gevonden. De groep die dit hoog prioriteert, wijst verder op de samenhang met het klimaatdoel.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Duurzamer worden is het doel	<i>“Het gaat om verduurzamen, dus zo duurzaam mogelijk.”</i>	★★★★★	De kosten moeten vooral zo laag mogelijk blijven	<i>“Groot deel van Rotterdam heeft niet het budget hiervoor.”</i>	★★★★★
Als je niet kiest voor zo duurzaam mogelijk, heeft overstappen minder of geen zin	<i>“Anders kun je net zo goed op gas blijven, het moet wel groen worden.”</i>	★★★★★	Wat betekent überhaupt duurzaam; waarom moet alles duurzaam?	<i>“Duurzaamheid is een sterk overschat argument en een inmiddels slechts begrip geworden. Alles is ‘duurzaam’.”</i>	★★★★★
Duurzaam is belangrijk, maar kosten moeten laag blijven	<i>“Duurzaam is niet altijd goedkoop, kosten moeten zo laag mogelijk zijn.”</i>	★★★			
Als je investeert, doe het dan gelijk goed	<i>“Als je verduurzaamt dan gelijk goed.”</i>	★★	Dit is minder belangrijk dan andere principes	<i>“Nu niet het belangrijkste.”</i>	★★★
Belangrijk om klimaatdoelen te halen	<i>“Omdat we als Rotterdam mee moeten werken aan het behalen van onze Europese klimaatdoelstellingen.”</i>	★★			

4. De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen

4,6 punten

Inwoners die dit principe hoog prioriteren wijzen vooral op meekoppelkansen en zien het als een win-win. Tegelijkertijd wijzen mensen die dit lager prioriteren op het houden van focus in de warmtetransitie en niet afgeleid raken door andere problemen. Wel zien we dat het oplossen van ‘andere problemen’ door enkele inwoners gekoppeld werd aan ‘zo min mogelijk overlast op straat’. Daarom zien we ook categorieën terug met argumenten hierover.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Het is efficiënt, scheelt overlast én kosten voor de maatschappij	<i>“Vaak zie je dat drie keer de straat open moet. Dit kost de samenleving veel geld. Dus combineren is de key.”</i>	★★★★★	Er zijn andere problemen die groter of belangrijker zijn om ons mee bezig te houden dan de warmtetransitie	<i>“Er zijn grotere problemen in Rotterdam dan het gebruik van aardgas. Besteed daar eerst aandacht aan.”</i>	★★★★
Het is belangrijk om andere problemen mee te nemen	<i>“Als je toch in de wijken aan de slag moet, wees dan niet blind voor andere vraagstukken en waar mogelijk pak ze op of parkeer ze voor [red.] later.”</i>	★★★			
Dit is een kans; tegelijk oplossen is een win-win	<i>“Wanneer mogelijk moet geen kans onbenut blijven om de wijk beter achter te laten dan aan het begin.”</i>	★★★	Het is niet belangrijk of nodig om andere problemen tegelijk op te lossen	<i>“Hoeft niet tegelijk.”</i>	★★★
Als de straat open moet, pak dan tegelijk andere problemen aan waarvoor de straat ook open moet	<i>“Als de straat toch open gaat, doe dan meerdere dingen tegelijk.”</i>	★	Het is belangrijk om te focus te houden waar je mee bezig bent, deze verdwijnt met te veel problemen	<i>“Meer focus voorkomt verwatering en vertraging.”</i>	★
Het is goed voor de inwoners en vergroot het draagvlak	<i>“Dan krijg je meer mensen mee in de besluitvorming.”</i>	★	Ik wil niet stoppen met gas	<i>“Vind het niet nodig om van het gas af te gaan = genoeg voorraad - gebruik het geld om andere zaken in de wijken te verbeteren.”</i>	★

5. Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat

3,9 punten

Zowel inwoners die dit hoger als lager prioriteren zien in dat overlast onvermijdelijk zal zijn. Het liefst natuurlijk zo min mogelijk, maar Rotterdammers zijn wel wat gewend. Wel wijzen beide groepen er ook op dat er al (te) veel overlast is, al ziet de ene dit als reden om hier minder prioriteit aan te geven (mogelijk omdat inwoners er daarom minder van zullen merken).

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Dat is fijn voor de leefbaarheid van de stad	<i>“Uiteraard, we moeten nog wel gewoon kunnen winkelen, rijden, parkeren (lees: léven) in Rotterdam.”</i>	★★★★★	Overlast is onvermijdelijk. Het hoort erbij om het lange termijn doel te halen	<i>“Wat overlast? Geen probleem. Het doel heiligt de middelen.”</i>	★★★★★
Er is momenteel al veel overlast	<i>“Alle wijken hebben heden al zeer veel last van weg werkzaamheden.”</i>	★★★★★	Er is momenteel al veel overlast, Rotterdammers zijn het gewend	<i>“In Rotterdam ligt altijd alles open. Alles is afgesloten, en overal wordt gebouwd. Houd daar rekening mee.”</i>	★★
Dit is logisch/belangrijk en spreekt voor zich	<i>“Logisch om te kijken waar al werkzaamheden zijn om een en ander te combineren.”</i>	★★★★	Overlast is onvermijdelijk, maar een goede planning/communicatie helpt	<i>“Overlast hoort erbij. Probeer het te beperking, vooral een goede doordachte planning is noodzakelijk. Dan moet het prima lukken.”</i>	★
Liefst alles in 1x, dan zijn we ervan af én is het goedkoper	<i>“Het is handig om bepaalde zaken in één keer te doen. Scheelt heel veel overlast en geld!”</i>	★★★			
Goed om rekening mee te houden, maar er zal altijd overlast zijn	<i>“Misschien door strategisch te plannen kan dit zo efficiënt mogelijk gedaan worden. Eraan ontkomen is natuurlijk niet mogelijk.”</i>	★★			

6. We gebruiken lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk

3,8 punten

Inwoners die het gebruiken van lokale initiatieven hoger prioriteren, kijken vooral naar kansen voor inspraak en kennisdeling. Wel geven ze (net als sommigen die het lager prioriteren) aan dat het niet tot vertraging moet leiden. Inwoners die dit lager prioriteren hebben vooral zorgen, bijvoorbeeld over gelijkheid tussen de wijken.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Het is fijn als bewoners inspraak hebben, dat zorgt voor betere participatie en creëert draagvlak	<i>“Zolang er geen lokale betrokkenheid is, zal het altijd tegenstand hebben.”</i>	★★★★★	Niet nodig, er wordt sowieso niet naar burgers geluisterd	<i>“Weinig vertrouwen in de gemeente om hier rekening mee te houden. [...] Het moet er komen dus het komt er!”</i>	★★★★★
Bewoners weten meer over hun wijk dan beleidsmedewerkers, maak gebruik van hun kennis en ervaring	<i>“Verstandig en handig: gebruik maken van andere initiatieven en expertise.”</i>	★★★★★	Niet gewenst, dan krijg je verschillen tussen wijken	<i>“Dan krijg je nog meer scheefgroei tussen verschillende wijken. Ik kan me voorstellen dat in Rotterdam Zuid minder/geen van deze initiatieven zijn, waardoor zij langer gebruik moeten maken van gas, dan de rijkere wijken van Rotterdam.”</i>	★★★★★
Lokale initiatieven kunnen een alternatief zijn/er kunnen nieuwe ideeën ontstaan	<i>“Misschien komen er zo ‘out of the box’ ideeën in aanmerking om ermee kostenverlaging te kunnen werken.”</i>	★★★★★	Dat is niet afdoende of werkt vertragend	<i>“Ik denk dat het allemaal een stuk langer gaat duren dan. De gemeente had eigenlijk dit probleem al moeten oplossen voordat de lokale initiatieven opgestart werden.”</i>	★★★
Prima, maar het mag niet tot vertraging leiden/het moet efficiënt blijven	<i>“Dit komt de snelheid de goede dus het is slim om hier naar te kijken. Maar het moet de boel niet vertragen.”</i>	★★★	Daar gebruik van maken heeft geen toegevoegde waarde	<i>“Omdat dit mijn inziens geen meerwaarde heeft.”</i>	★★★

7. De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas

3,5 punten

Net als bij het principe over de ‘zo laag mogelijke kosten’, zien we terug dat inwoners die dit hoog prioriteren vooral kijken naar de grotere problemen (klimaatverandering en afhankelijkheid van andere landen), terwijl inwoners die dit laag prioriteren het vooral hebben over het hier en nu. Wel opvallend is dat er een andere perceptie is over de kosten: waar sommigen die hoog prioriteren om de kosten laag te houden, prioriteren anderen dit laag omdat ze aangeven dat stoppen met gas duur is.

Argument voor hoge prioritering	Illustratie	Frequentie	Argument voor lage prioritering	Illustratie	Frequentie
Gas is niet duurzaam; voor klimaatverandering moeten we er zo snel mogelijk van af	<i>“De duurzame transitie heeft haast en kan niet langer wachten.”</i>	★★★★★	Beter een goed en doordacht plan hebben dan té snel stoppen	<i>“De snelheid is niet het belangrijkste. Belangrijker is dat je het goed overdenkt en dat het mee gaat in bijvoorbeeld nieuwe inrichtingsplannen.”</i>	★★★
Er is urgentie; hoe sneller stoppen met gas hoe beter	<i>“Hoe sneller hoe beter wel. De stad is groot en eer dat iedereen van het gas af is dan duurt het wel even. Dus liever gelijk aanpakken.”</i>	★★★★★	Er zijn geen goede alternatieven, het stroomnet is nu al overbelast	<i>“Er is geen goed alternatief voor gas dus moeten zolang mogelijk van gas gebruik moeten blijven maken.”</i>	★★
Zo snel mogelijk onafhankelijk worden van landen wat de energievoorziening betreft	<i>“Hoe sneller we minder afhankelijk zijn van andere landen, hoe beter.”</i>	★★★	Stoppen met gas is duur; belast de burger niet onnodig	<i>“Niet tegen elke prijs. Kosten mogen zeker niet veel hoger zijn dan de huidige maandelijkse kosten.”</i>	★★
Eerst stoppen in wijken waar dit het makkelijkst kan	<i>“Start daar waar je de minste problemen verwacht, zo min mogelijk verzet, snel resultaat. Doe je ervaring op en haal je kinderziektes eruit. Laag fruit het eerst.”</i>	★★★	Ik wil niet stoppen met gas	<i>“Van mij mag gas blijven.”</i>	★★
Gas is duur. Zo snel mogelijk overstappen naar goedkopere alternatieven	<i>“Omdat gas veel duurder is dan zonne-energie. We moeten de stap een keer maken, dan liever zo snel mogelijk zodat men snel van de hoge kosten van gas af is.”</i>	★★	Niet haalbaar, vooral niet in oude wijken/huizen	<i>“Nee, veel huizen in Rotterdam zijn heel oud. Het gaat niet alleen om warmtepompen maar ook gebouwen volledig isoleren. De gebouwen verliezen daardoor al hun karakter en ook ruimte.”</i>	★

4

Overige vraag

- Welke aanpak van de gemeente heeft de voorkeur onder inwoners?
- En wat zijn motivaties hiervoor?

Aanpak 1: We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten

Heeft de gemeente nieuwe informatie? Dan past de gemeente zo snel mogelijk de plannen hierop aan. En zo vaak als nodig is. Het voordeel is dat we zo weinig mogelijk fouten maken. En we kunnen dan snel beginnen met nieuwe ideeën. Het nadeel is dat het voor inwoners en ondernemers onduidelijk is wat er in de toekomst gaat gebeuren. Bijvoorbeeld over 5 jaar.

Aanpak 2: We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast

De gemeente maakt plannen en legt deze goed vast. Dit doet zij zo lang mogelijk van tevoren. Het voordeel is dat het voor iedereen duidelijk is wat de plannen zijn. En wat iedere inwoner en ondernemer kan verwachten. Het nadeel is dat het moeilijker is om de plannen te veranderen als de gemeente nieuwe dingen leert. Of als de gemeente hoort van nieuwe ontwikkelingen.

Welke aanpak heeft uw voorkeur? (1/2)

- ☐ Sterke voorkeur voor aanpak 1
- ☐ Lichte voorkeur voor aanpak 1
- ☐ Een gelijke voorkeur voor aanpak 1 en aanpak 2
- ☐ Lichte voorkeur voor aanpak 2
- ☐ Sterke voorkeur voor aanpak 2

Wilt u uw keuze toelichten? (2/2)

De gemeente helpt inwoners om te stoppen met gas en maakt hiervoor een planning. Welke aanpak heeft de voorkeur als de situatie verandert?

De gemeente helpt inwoners om te stoppen met gas. Daarvoor deelt de gemeente kennis en informatie met inwoners. Het kan gebeuren dat de situatie verandert. Bijvoorbeeld door nieuwe kennis over duurzame warmte. Of door ontwikkelingen in de maatschappij. De gemeente moet kiezen hoe ze dan verder gaat.

Om de volgorde van wijken te bepalen die stoppen met gas, gaat de gemeente een planning maken. Deelnemers aan de raadpleging is gevraagd welke aanpak hun voorkeur heeft als de situatie verandert. Daarbij konden ze hun voorkeur uitspreken tussen twee aanpakken:

- Aanpak 1: We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten;
- Aanpak 2: We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast.

Naast hun voorkeur, konden deelnemers hun keuze ook toelichten.

Een meerderheid van de inwoners heeft een voorkeur voor aanpak 1

Representatieve raadpleging

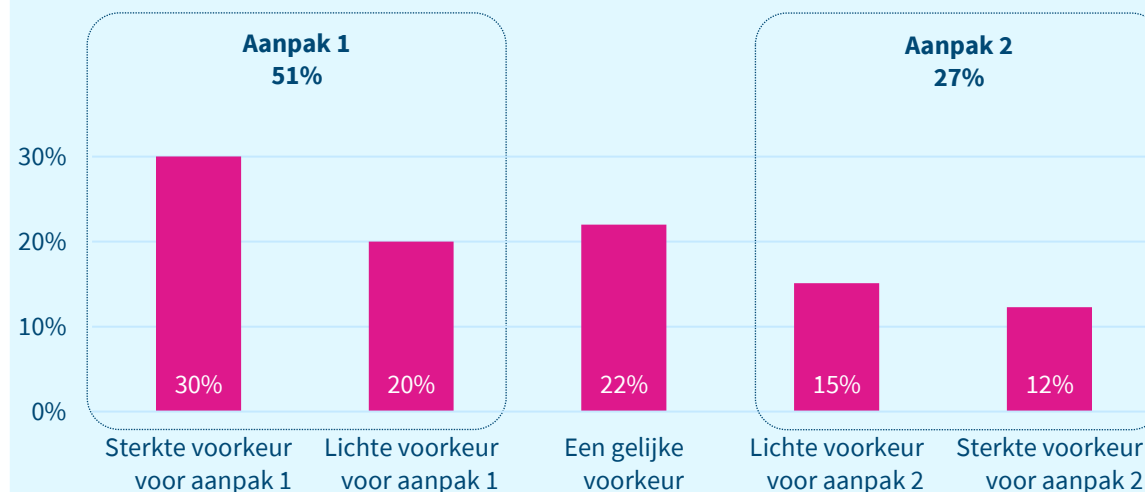
- **De helft van de deelnemers (51%) geeft aan een voorkeur te hebben voor een aanpak waarin de plannen snel veranderen als de gemeente iets nieuws weet.** Deze deelnemers verkiezen het inspelen op nieuwe ontwikkelingen en kennis boven het hebben van duidelijkheid over hoe de overstap naar aardgasvrij er voor hen uitziet.
- Iets meer dan een kwart (27%) vindt het belangrijker dat de plannen zo goed mogelijk worden vastgelegd en dat er duidelijkheid is. Zij accepteren dat de gemeente hierdoor niet op alle nieuwe ontwikkelingen en kennis direct kan inspelen.
- In de [bijlage](#) presenteren we uitsplitsingen voor de aanpak-vraag van deelnemers op de kenmerken; financiële situatie, zorgen over klimaatverandering en tussen koop- en huurwoning. De volgende inzichten zien we daarin terug:
 - Als we kijken naar de financiële situatie van deelnemers, zien we dat zij mensen die maandelijks (zeer) makkelijk rond kunnen komen, vaker voor aanpak 1 kiezen. Terwijl deelnemers die (zeer) moeilijk rond kunnen komen vaker voor aanpak 2 kiezen. Een mogelijke verklaring is dat veranderende plannen extra kosten met zich mee kunnen brengen en daarom voor sommige mensen een minder acceptabel risico met zich meebrengt.
 - Ook is te zien dat deelnemers die zich veel zorgen maken over klimaatverandering relatief vaker kozen voor aanpak 1. Terwijl aanpak 2 vaker gekozen wordt door deelnemers die zich minder zorgen maken over klimaatverandering.
 - Er zijn geen verschillen te zien in voorkeuren voor aanpak tussen deelnemers met verschillende type woningen (koop of huur).

Aanpak 1. We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten.

Heeft de gemeente nieuwe informatie? Dan past de gemeente zo snel mogelijk de plannen hierop aan. En zo vaak als nodig is.

Aanpak 2. We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast.

De gemeente maakt plannen en legt deze goed vast. Dit doet zij zo lang mogelijk van tevoren.

Motivaties van inwoners voor hun keuze

- Binnen de groep inwoners die een sterke of licht voorkeur heeft voor **aanpak 1** wordt gemotiveerd dat ze het belangrijk vinden om aanpassingen te maken wanneer er nieuwe kennis beschikbaar komt. Die moet worden gebruikt. Hetzelfde geldt voor het gebruiken van nieuwe technologische ontwikkelingen. Ook zullen we ons moeten aanpassen wanneer de situaties in de wereld veranderen, is flexibel zijn belangrijk en heeft aanpassen voordelen op de lange termijn. Een aantal stellen dat communicatie hierbij belangrijk is.
- Inwoners die een **gelijke voorkeur** hebben voor beide aanpakken, vinden dat er een middenweg moet kunnen bestaan. Planmatig werken maar aanpassen als zich veranderingen voordoen. Veel inwoners menen dat communicatie belangrijk is en dat beide aanpakken voor- en nadelen hebben. Ook zijn er deelnemers die allebei de aanpakken niet willen, zij zijn bijvoorbeeld tegen de transitie in het algemeen. Anderen stellen dat soms aanpassingen juist nodig zijn.
- Bij inwoners die een sterke of lichte voorkeur hebben voor **aanpak 2** zien we dat ze motiveren dat deze aanpak zorgt voor meer duidelijkheid. Ze vinden het fijn om te weten waar ze aan toe zijn. Ook schept het meer tijd om voor te bereiden en rekening te houden met (financiële) keuzes of aanpassingen. Daarnaast wordt benoemd dat door bijvoorbeeld technologische ontwikkeling de plannen toch aangepast zouden kunnen worden [dit wijkt af van de omschrijving van deze aanpak]. Een aantal motiveren dat deze optie meer naar de lange termijn kijkt en dat steeds de plannen veranderen zou zorgen voor te veel irritaties.

5

Over de raadpleging

- Hoe hebben inwoners de raadpleging ervaren?
- Welk rapportcijfer geven zij?

1

Aanleiding & Opzet

2

Respondenten

3

De volgorde van kijken

4

Overige vraag

5

Over de raadpleging

6

Handelingsperspectief

7

Methodologie

Hoe hebben inwoners de raadpleging gewaardeerd?

Toelichting

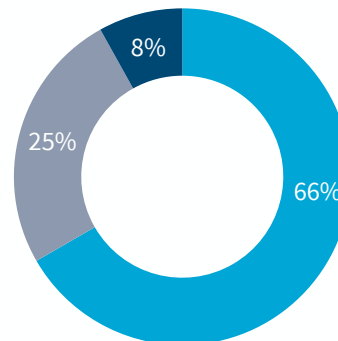
Representatieve raadpleging

- Inwoners zijn positief over de raadpleging: **91%** van de inwoners geeft een voldoende rapportcijfer. Met een gemiddelde van een 7,1. Dit is vergelijkbaar met andere PWE-raadplegingen.
- Inwoners die basisonderwijs of onderbouw voortgezet onderwijs hebben gevolgd, geven de raadpleging gemiddeld een 6,9. Voor inwoners met andere opleidingstypes is dit een 7,2.
- Twee derde van de deelnemers (**66%**) geeft aan hun mening kwijt te kunnen in dit onderzoek. **8%** van de deelnemers geeft aan dat ze dat niet konden.
- Ongeveer driekwart van de deelnemers (**70%**) geeft aan er vertrouwen in te hebben dat het onderzoek eerlijk is. **8%** van de deelnemers vertrouwt hier niet op.
- Een meerderheid van de deelnemers (**80%**) geeft aan dit een belangrijk onderwerp te vinden om hun mening over te geven. **2%** vond dat niet.
- **6%** van de deelnemers geeft aan dat ze het onderzoek moeilijk te begrijpen vonden. **74%** van de deelnemers vond het onderzoek niet moeilijk te begrijpen.

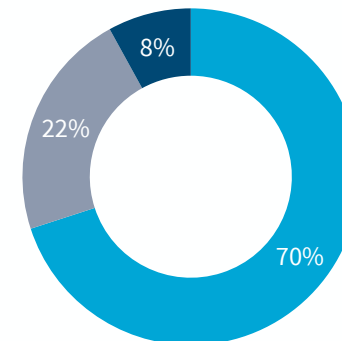
Gemiddeld rapportcijfer

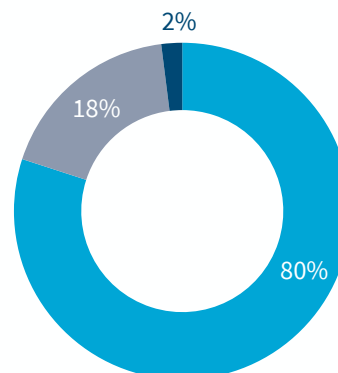
Ik kon mijn mening kwijt in deze vragenlijst

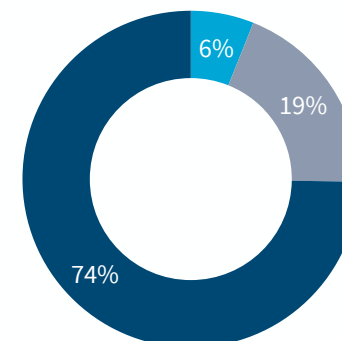
Ik vertrouw erop dat dit een eerlijk onderzoek is

Ik vond het een belangrijk onderwerp om mijn mening over te geven

Ik vond de vragenlijst moeilijk te begrijpen

Hoe hebben inwoners de raadpleging gewaardeerd?

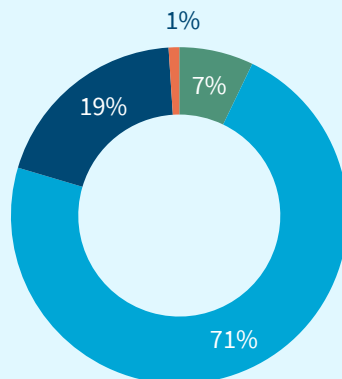
Toelichting

Representatieve raadpleging

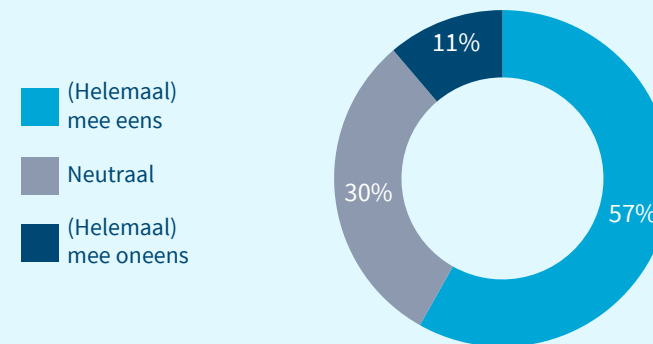
- Meer dan de helft van de inwoners (**57%**) zegt meer vertrouwen te krijgen in besluiten van de overheid als de gemeente inwoners vaker laat meedenken over dit soort keuzes. **11%** vindt dat niet.
- Het merendeel van de inwoners (**86%**) heeft nooit eerder hun mening gegeven aan de overheid over dit onderwerp.
- Daarnaast vindt het merendeel van de inwoners (**71%**) dat het advies van inwoners een hele grote tot grote rol moet spelen bij het maken van beslissingen.

In hoeverre moet het advies van inwoners een rol spelen bij het maken van beslissingen?
Het advies van inwoners moet...

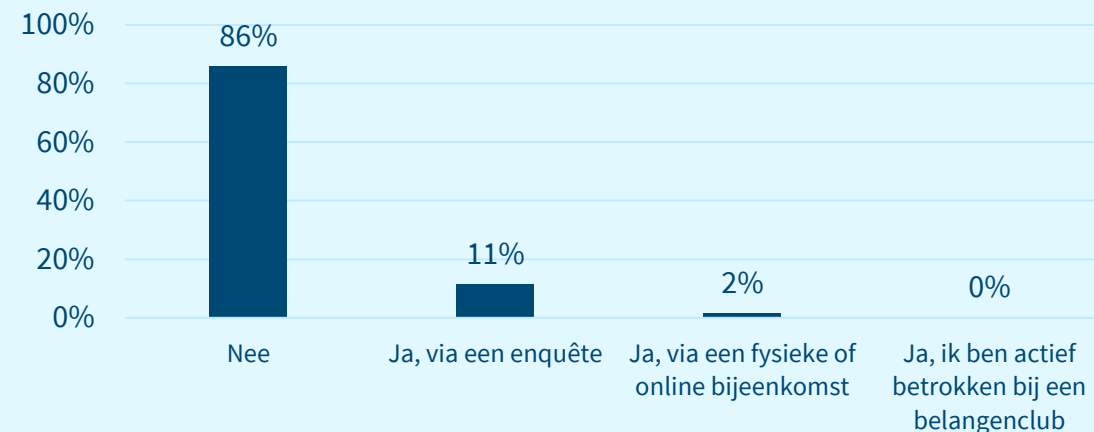
- volledig worden overgenomen
- een (hele) grote rol spelen
- een (hele) kleine rol spelen
- geen rol spelen

Als de gemeente vaker op deze manier inwoners laat meedenken over dit soort keuzes, dan krijg ik meer vertrouwen in de besluiten van de overheid

Heb je al eens je mening gegeven aan de overheid over dit onderwerp?

Hoe hebben deelnemers de raadpleging gewaardeerd?

Toelichting

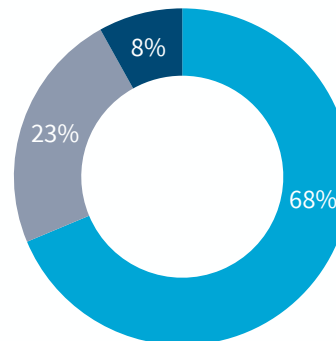
Open raadpleging

- Deelnemers zijn positief over de raadpleging: **90%** van de deelnemers geeft een voldoende rapportcijfer. Met een gemiddelde van een 7,1. Dit is vergelijkbaar met andere PWE-raadplegingen en hetzelfde als in de representatieve raadpleging.
- Deelnemers die praktisch geschoold zijn geven de PWE een hoger rapportcijfer dan deelnemers die middelbaar of theoretisch geschoold zijn, namelijk een 7,6.
- Twee derde van de deelnemers (**68%**) geeft aan hun mening kwijt te kunnen in dit onderzoek. **8%** van de deelnemers geeft aan dat ze dat niet konden.
- Ongeveer driekwart van de deelnemers (**70%**) geeft aan er vertrouwen in te hebben dat het onderzoek eerlijk is. **9%** van de deelnemers vertrouwt hier niet op.
- Een meerderheid van de deelnemers (**87%**) geeft aan dit een belangrijk onderwerp te vinden om hun mening over te geven (hoger dan bij representatief). **1%** vond dat niet.
- 7%** van de deelnemers geeft aan dat ze het onderzoek moeilijk te begrijpen vonden. **75%** van de deelnemers vond het onderzoek niet moeilijk te begrijpen.

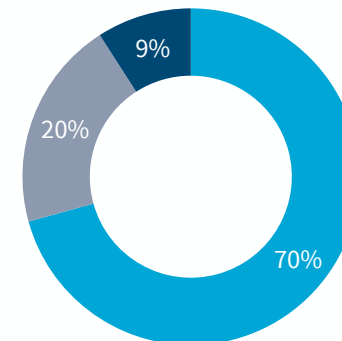
Gemiddeld rapportcijfer

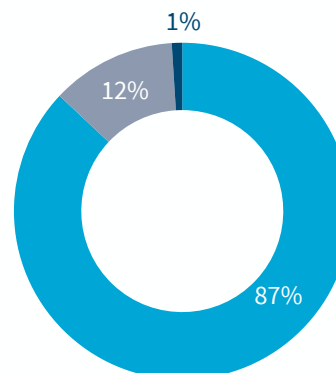
Ik kon mijn mening kwijt in deze vragenlijst

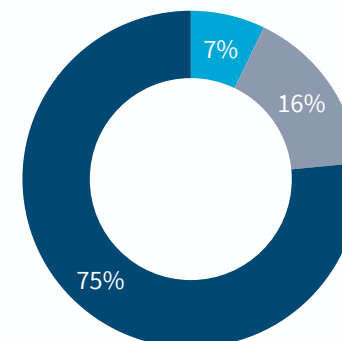
Ik vertrouw erop dat dit een eerlijk onderzoek is

Ik vond het een belangrijk onderwerp om mijn mening over te geven

Ik vond de vragenlijst moeilijk te begrijpen

Hoe hebben deelnemers de raadpleging gewaardeerd?

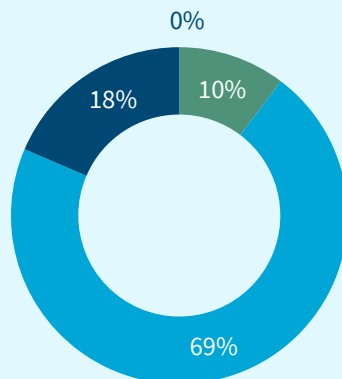
Toelichting

Open raadpleging

- Meer dan de helft van de deelnemers (**55%**) zegt meer vertrouwen te krijgen in besluiten van de overheid als de gemeente inwoners vaker laat meedenken over dit soort keuzes. **12%** vindt dat niet.
- Het merendeel van de deelnemers (**77%**) heeft nooit eerder hun mening gegeven aan de overheid over dit onderwerp. Dit percentage ligt iets lager dan in de representatieve raadpleging (86%).
- Daarnaast vindt het merendeel van de deelnemers (**69%**) dat het advies van inwoners een hele grote tot grote rol moet spelen bij het maken van beslissingen.

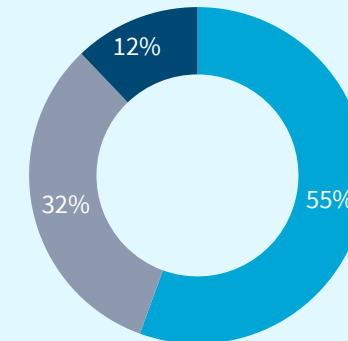
In hoeverre moet het advies van inwoners een rol spelen bij het maken van beslissingen?
Het advies van inwoners moet...

- volledig worden overgenomen
- een (hele) grote rol spelen
- een (hele) kleine rol spelen
- geen rol spelen

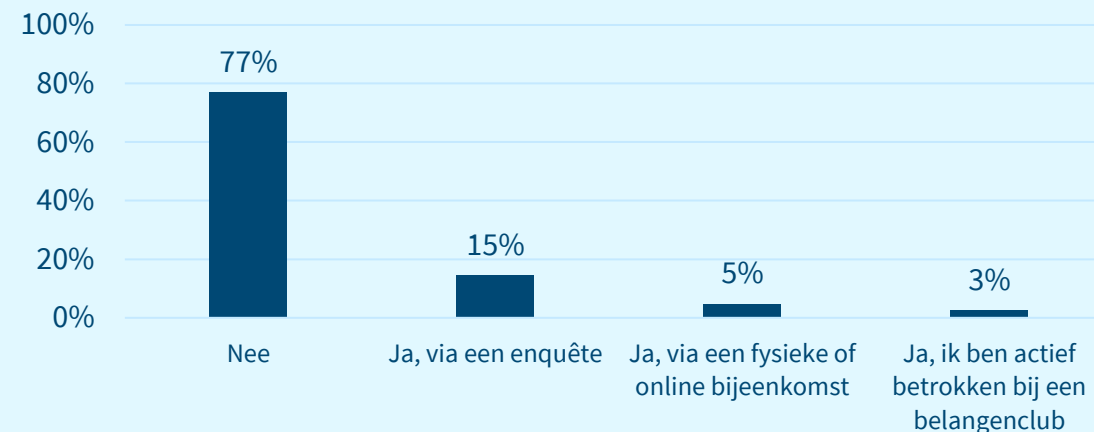

Als de gemeente vaker op deze manier inwoners laat meedenken over dit soort keuzes, dan krijg ik meer vertrouwen in de besluiten van de overheid

- (Helemaal) mee eens
- Neutraal
- (Helemaal) mee oneens

Heb je al eens je mening gegeven aan de overheid over dit onderwerp?

6

Conclusies

- Wat zijn de belangrijkste uitkomsten van de raadpleging?
- Hoe kan het inwonersadvies meegenomen worden bij het bepalen van de volgorde van wijken?

Conclusies

Het merendeel van de inwoners van de gemeente Rotterdam is het eens met het doel van de gemeente om te stoppen met aardgas.

Inwoners hebben gemiddeld voorkeur voor een betaalbare, toekomstbestendige aanpak.

Er is brede steun voor het ondersteunen van mensen die de overstap naar aardgasvrij moeilijk kunnen betalen.

Inwoners hebben zorgen over lokale initiatieven.

Inwoners verkiezen een adaptieve aanpak boven een vastgelegde aanpak.

De meeste mensen maken zich enige zorgen over klimaatverandering en zien de nut en noodzaak van de warmtetransitie. Ook vinden ze het belangrijk om hierover mee te blijven praten. De kleinere groep die het niet eens is met het doel, staat er (voor het grootste deel) ook voor open om te participeren.

Ze willen dat de volgorde van wijken zo gekozen wordt, dat dit leidt tot de goedkoopst mogelijke uitkomst, zo duurzaam mogelijke warmte en de mogelijkheid om kansen te benutten om als gemeente maatschappelijke verbeteringen te realiseren. Als principes op spanning met elkaar komen te staan, mag dit niet ten koste gaan van betaalbaarheid. Ook moet de gemeente erop inzetten om de transitie in één keer goed te doorlopen, zonder overhaaste beslissingen te maken. Als dit betekent dat de transitie niet zo snel mogelijk gebeurt, vindt de meerderheid dit acceptabel.

Er is brede steun voor een volgorde van wijken waarbij mensen die de overstap moeilijk kunnen betalen, zo goed mogelijk ondersteund worden. Verder geldt voor de overige principes dat er een subgroep is (kleiner dan 20%) die het principe minder belangrijk vindt dan andere groepen. Dit betekent dat er altijd sprake zal zijn van weerstand, ook als de meerderheid achter het besluit staat.

Lokale initiatieven spelen in veel gemeenten een rol in de warmtetransitie, zo ook in Rotterdam. Toch zijn er zorgen dat een rol voor lokale initiatieven leidt tot ongelijkheid tussen wijken en vertraging. Wel vinden inwoners het belangrijk dat er gebruik gemaakt wordt van kennis in de wijk.

Veel inwoners begrijpen dat de transitie met onzekerheden komt en dat nieuwe inzichten kunnen leiden tot veranderingen in planvorming. Wel is er een kleinere groep die meer behoefte heeft aan zekerheid.

Handelingsperspectief: manieren om het inwonersadvies mee te nemen in het bepalen van de volgorde van wijken

Het merendeel van de inwoners van de gemeente Rotterdam is het eens met het doel van de gemeente om te stoppen met aardgas.

Inwoners hebben gemiddeld voorkeur voor een betaalbare, toekomstbestendige aanpak.

Er is brede steun voor het ondersteunen van mensen die de overstap naar aardgasvrij moeilijk kunnen betalen.

Inwoners hebben zorgen over lokale initiatieven.

Inwoners verkiezen een adaptieve aanpak boven een vastgelegde aanpak.

- Blijf inwoners betrekken bij de warmtetransitie, ze vinden het belangrijk om hier hun mening over te geven.
- Als de gemeente de volgorde van wijken kiest, willen inwoners dat de kosten sterk in overweging genomen worden.
- Daarnaast vinden inwoners langetermijneffecten belangrijk.
- Het is daarom belangrijk om bij besluiten uit te leggen hoe de betaalbaarheid en lange termijn een rol spelen in de afweging.
- Bij het kiezen van de volgorde van wijken, willen inwoners dat de gemeente nadenkt over de ondersteuning van mensen die het moeilijk kunnen betalen. Ook hierbij is het belangrijk om bij besluiten uit te leggen hoe dit een rol heeft gespeeld en wat de effecten zijn voor deze mensen.
- De gemeente kan naar aanleiding van de raadpleging met initiatieven in gesprek over de zorgen van inwoners en wat dit betekent voor de rol die de initiatieven spelen bij het bepalen van de volgorde van wijken.
- Het bepalen van de volgorde van wijken is een besluit waar direct uitvoering aan gegeven wordt. De gemeente kan overwegen om hier adaptief op te handelen door eerst enkele wijken te selecteren en daarna te kijken naar de verdere volgorde. Wel is het hierbij raadzaam om aan de wijken die niet geselecteerd worden, duidelijkheid over het proces te geven (wanneer krijgen zij perspectief)

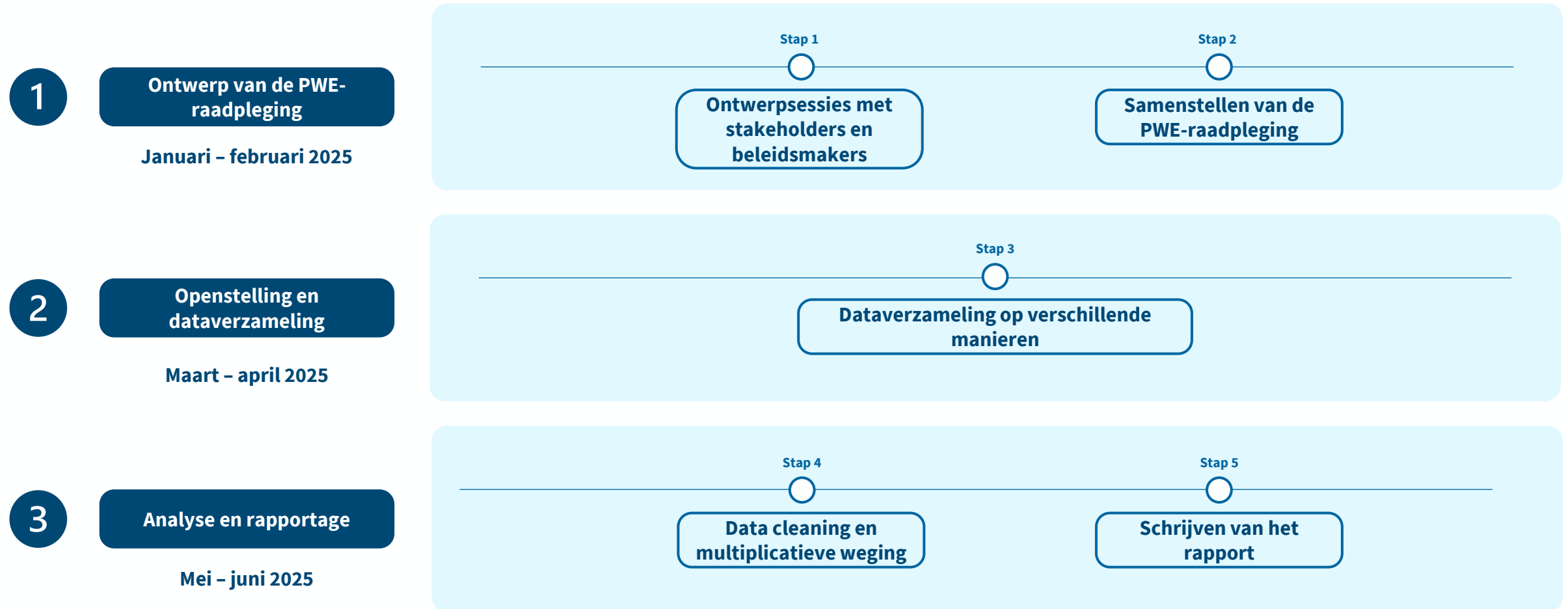
7

Methodologie

- Hoe is de raadpleging tot stand gekomen?
- Hoe zijn de data geanalyseerd?

Ontwerp, uitvoering en analyse van deze raadpleging vond plaats in drie fases

Overzicht van het proces: Welke stappen zijn doorlopen?

Stap 1. Ontwerpsessies met stakeholders en beleidsmakers

- *Ontwerpsessies.* In twee ontwerpsessies hebben we in diverse samenstellingen meerdere varianten van de PWE-raadpleging besproken. Het doel van de sessies was om het beleidsdilemma rond het vraagstuk de volgorde van wijken scherp te definiëren. Over welke principes willen en kunnen inwoners van Rotterdam participeren en meedenken?
 - 29 januari 2025, Rotterdam: Ontwerpsessie met medewerkers van de gemeente Rotterdam
 - 21 februari 2025, Rotterdam: Ontwerpsessie met externe medewerkers van partnerorganisaties van de gemeente Rotterdam
- *Output.* Als conclusie van de ontwerpsessies hebben we de onderzoeksvraag geformuleerd: ‘De gemeente moet kiezen in welke volgorde wijken gaan stoppen met gas. Waarmee moet de gemeente volgens u rekening houden?’. Voorafgaande aan de ontwerpsessies heeft de gemeente aangegeven dat de raadpleging niet zal gaan over de vraag of de wijken gaan stoppen met gas. Die keuze is landelijk gemaakt om klimaatverandering tegen te gaan. Daarnaast om minder afhankelijk te worden van gas uit Groningen en het buitenland. En dus rest de vraag niet meer *of* maar *hoe*. Hiervoor wordt het Warmteprogramma 2026 opgesteld. De uitkomsten van de raadpleging worden meegenomen in het vaststellen van het Warmteprogramma 2026.
- *Definitie keuzetaak.* Een keuzetaak volgens de PWE-methode is een experimentele opzet om voorkeuren van deelnemers te achterhalen, vaak over maatschappelijke vraagstukken. Een keuzetaak kenmerkt zich door vier elementen: (1) een onderzoeksvraag over de voorkeuren van de deelnemer rond een bepaald thema, (2) een aantal opties die de deelnemer gelijktijdig en in samenhang afweegt, (3) uitgebreide informatie over de opties, zoals het handelingsperspectief van de overheid, en (4) een beperking zodat de deelnemer niet alle opties kan minimaliseren of maximaliseren, een deelnemer ervaart ‘keuzepijn’.

Stap 2. Samenstellen van de PWE-raadpleging

- *Keuze voor puntenmodus.* Een raadpleging volgens de PWE-methodiek kan op drie verschillende manieren geïmplementeerd worden: puntenmodus, schuifjesmodus en keuzemodus. De keuze tussen deze drie opties maken we aan de hand van de vraag of het effect van de doelen uitgedrukt kan worden in een schaars publiek goed of middel, zoals geld of uitvoeringscapaciteit. Dat is niet het geval bij dit vraagstuk. De vraag over principes bij het bepalen van de volgorde van wijken is, in essentie, een waardenvraagstuk. Het antwoord op deze vraag leidt automatisch tot een puntenmodus.
- *Keuzesituatie.* De keuzesituatie hield in dat deelnemers 35 punten mochten verdelen over zeven principes. We kiezen er vrijwel altijd voor om het aantal te verdelen punten gelijk te stellen aan het aantal opties maal vijf. Dit maakt het mogelijk dat deelnemers een absolute prioritering tussen de opties kunnen maken. Ook maakt dat onderzoeksresultaten tussen verschillende raadplegingen beter vergelijkbaar.
- *Selectie van opties.* We hebben gekozen om zeven principes te laten afwegen:
 1. De gemeente probeert andere problemen in de wijken tegelijk op te lossen
 2. Het kost zo weinig mogelijk geld voor mensen die het moeilijk kunnen betalen
 3. We gebruiken lokale initiatieven die samen met inwoners zijn opgezet zoveel mogelijk
 4. Er is op zo weinig mogelijk momenten overlast op straat
 5. De warmte die gebruikt gaat worden is zo duurzaam mogelijk
 6. De totale kosten voor de samenleving van Rotterdam zijn zo laag mogelijk
 7. De wijken stoppen zo snel mogelijk met gas
- Tijdens de ontwerpsessies zijn aanvullende opties genoemd. Deze zeven opties zijn geselecteerd als afweging tussen overzichtelijkheid en toegankelijkheid (meer opties maakt de raadpleging minder toegankelijk) en het bestrijken van de belangrijkste beleidsdossiers en -vragen.

Stap 3. Dataverzameling op verschillende manieren

Tussen 20 maart en 22 april 2025 konden deelnemers meedoen aan de brief en open raadpleging. Het betaalde panelbureau opereerde tussen 8 en 18 april 2025. Deelnemers konden meedoen aan de raadpleging in het Nederlands of het Engels. Er waren verschillende manieren om deel te nemen. In totaal hebben 2.316 mensen meegedaan.

1. Brief met code. De gemeente Rotterdam heeft brieven met unieke codes willekeurig gestuurd naar inwoners van de gemeente. De unieke code garandeert dat iedereen maar één keer kan meedoen. Het proactief benaderen van inwoners vergroot de kans op deelname van inwoners die uit zichzelf minder snel mee zouden doen, bijvoorbeeld omdat zij geen sterke mening hebben over het onderwerp of aan zelfselectie doen ('mijn mening doet er toch niet toe'). In de eerste ronde zijn er 12.000 brieven gestuurd naar willekeurige inwoners over de hele gemeente. In de tweede ronde zijn er 20.000 brieven gestuurd samen met een flyer naar willekeurige inwoners van de stadsdelen waar de deelname-aantallen achter leken te lopen op de rest (Hoek van Holland, Hoogvliet en Pernis). Uiteindelijk deden er 1.876 deelnemers mee via deze versie van de raadpleging (brief met code).

2. Open raadpleging. De raadpleging is ook opengesteld onder de gehele bevolking in de gemeente Rotterdam. De samenstelling van deelnemers aan deze versie van de raadpleging kan een selectiebias vertonen. Daardoor zijn de resultaten van de open raadpleging niet representatief. Een open raadpleging vergroot echter wel de inclusiviteit van het traject.

De gemeente heeft deze versie onder de aandacht gebracht met een aantal acties: (1) de flyer is digitaal verspreid onder mbo-scholen, (2) er is een Instagram- en Facebookbericht uitgegaan met de digitale flyer, (3) er is een artikel in de nieuwsbrief van het Erasmus Magazine van de Erasmus Universiteit Rotterdam geplaatst, (4) op drie middagen zijn bezoekers bij de centrale bibliotheek Blaak gevraagd om mee te doen aan de raadpleging en (5) het bestaande panel van Populytics heeft een uitnodiging voor de raadpleging ontvangen.

Uiteindelijk deden er 709 deelnemers mee aan de open raadpleging.

2. Panelbureau. In samenwerking met een betaald panelbureau is de raadpleging verder verspreid onder inwoners van de gemeente Rotterdam. Aan de deelname zit een persoonlijk ID verbonden, om te garanderen dat iedereen maar één keer mee kan doen. Er deden in totaal 368 deelnemers mee aan deze versie van de raadpleging.

Omgang met persoonsgegevens

- De vragen in deze raadpleging waren allen in overeenstemming met de privacywetgeving (Algemene verordening gegevensbescherming, AVG). Omdat de raadpleging anoniem is, zijn de gegevens die we verzamelen geen persoonsgegevens. Dat betekent dat de AVG als uitgangspunt niet van toepassing is. Een anonieme raadpleging mag vragen stellen over leeftijd, gender en opleidingstype, zonder dat de AVG van toepassing is.
- In deze raadpleging is geen gegeven, of combinatie van gegevens, verzameld die herleidbaar is (zijn) tot een groep van drie huishoudens of minder in Nederland.
- Elke deelnemer aan de raadpleging kon verder zelf bepalen welke informatie hij/zij wilde delen. Alle vragen over persoonlijke kenmerken in de raadpleging bevatte ook de antwoordoptie 'zeg ik liever niet'.
- De gegevens voor dit onderzoek blijven bewaard.

Stap 4. Data cleaning en multiplicatieve weging

Na de dataverzameling hebben we de *datacleaning* gedaan. Hiervoor is met een aantal dingen rekening gehouden. Deelnames zijn verwijderd die:

- Niet de keuzetaak hebben ingevuld;
- Naast een afgeronde deelname, een tweede niet-afgeronde deelname hebben;
- Een invultijd hebben sneller dan $1/3^e$ van de mediaan, wat neerkomt op een invultijd onder de 3,5 minuut (deze deelnames worden beschouwd als niet serieus);
- Niet woonachtig zijn in de gemeente Rotterdam of geen onderneming of geen pand(en) verhuren in de gemeente Rotterdam;
- Deelnemers woonachtig in een gemeente buiten de gemeente Rotterdam.

Bovenstaande selectie resulteerde in een resterend aantal van 1.457 deelnemers aan de brief-versie, 511 aan de open raadpleging en 348 vanuit het betaalde panel. Dit telt op tot het totaal van 2.316 deelnemers. De deelnemers aan de brief-versie en het betaalde panel zijn meegenomen in de representatieve raadpleging.

Multiplicatieve weging

De representatieve raadpleging is een steekproef van de gemeente Rotterdam. Waar de samenstelling van deze steekproef afwijkt van de populatie, herwegen we de resultaten. Daardoor zijn de resultaten van de representatieve raadpleging representatief voor de bevolking in de gemeente. Herwegen werkt als volgt:

- De samenstelling van deelnemers aan representatieve raadpleging komt deels, maar niet geheel, overeen met de bevolkingssamenstelling van de gemeente. Dat kunnen we afleiden met de standaardmethode voor het bepalen van statistische representativiteit: een χ^2 -toets. Hiermee hebben we de verdeling van de deelnemers op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype vergeleken met de verdeling van de gemeente (CBS, 2024). We zien dat de samenstelling van de deelnemers aan de representatieve raadpleging significant verschilt van de populatie op het demografische kenmerken opleidingstype. En deels voor gender en leeftijd.
- Omdat er een significant verschil is kunnen we de gegevens herwegen. Het doel hiervan is te zorgen dat alle groepen in de gemeente een stem naar rato krijgen. Herwegen betekent dat we in de analyse meer gewicht hebben toegekend aan de antwoorden van deelnemers die ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef en minder gewicht hebben toegekend aan de deelnemers die oververtegenwoordigd zijn. Daarbij zijn geen gegevens of antwoorden weggegooid.
- We hebben hiervoor de methodiek multiplicatief wegen* gebruikt (ook wel 'raking' genoemd). Kort gezegd hebben we het volgende gedaan:
 1. We delen de deelnemers op in twee groepen voor gender (vrouw en man), drie groepen voor opleidingstype (praktisch/middelbaar/theoretisch) en drie groepen voor leeftijd (jonger dan 35, tussen 35 en 64 en ouder dan 65 jaar);
 2. We hebben de verdeling van de deelnemers over deze groepen vergeleken met de verdeling in de populatie van de gemeente Rotterdam;
 3. We hebben een wegingsfactor gekoppeld aan elke groep. Deze wegingsfactor zorgt dat de antwoorden van een specifieke groep zwaarder tellen als er relatief weinig deelnemers in de groep zitten. En dat de antwoorden minder zwaar meetellen als er relatief veel deelnemers in deze groep zitten.

Stap 5. Schrijven van de rapportage

- De basis voor deze rapportage is de *kwantitatieve* analyse van deelnemers op de keuzetaak (het verdelen van de 35 punten over de zeven principes) en de aanvullende stellingen.
- De kwantitatieve resultaten hebben we vervolgens van duiding voorzien op basis van een *kwantitatieve* analyse van de geschreven reacties van deelnemers. Hierbij zijn alle reacties geanalyseerd (niet alle deelnemers vullen een motivatie in, dit kwam neer op ongeveer 1.400 motivaties per principe) en geïdentificeerd naar de meest voorkomende hoofdargumenten die deelnemers gebruiken om aan opties veel of weinig punten toe te kennen. Het stappenplan hiervoor is als volgt:
 1. Per principe zijn grenswaarden bepaald. Deze geven aan bij welk puntenaantal motivaties horen om een principe lagere prioriteit te geven en bij welk puntenaantal motivaties horen om hogere prioriteit te geven.
 2. Door middel van een taalmodel zijn voor elke groep (hoge en lage prioriteit) per principe alle motivaties gecategoriseerd.
 3. Deze categorieën zijn gecontroleerd en waar nodig samengevoegd tot duidelijkere argumentencategorieën. Dit leidde tot 3 tot 7 categorieën per groep (hoge en lage prioriteit) per principe.
 4. Binnen iedere groep zijn het aantal motivaties per categorie geteld en vertaald naar het aantal sterren. De frequentie die hierbij hoort, staat in de legenda.
 5. Om daarnaast een categorie meer kleur te geven, is voor elke categorie een citaat van een deelnemer laten zien die het type motivaties binnen die categorie typeert.
- In deze rapportage laten we citaten zien van deelnemers aan de raadpleging. Deze zijn geselecteerd zodat ze illustratief zijn voor de hoofdargumenten. En zijn afkomstig van deelnemers uit alle manieren van dataverzameling van de raadpleging.
- Deze rapportage is opgesteld door Populytics. Er hebben een aantal feedbackrondes plaatsgevonden, waarbij de gemeente Rotterdam input heeft kunnen geven op de resultaten.

Legenda frequentie

- ★ 0 tot 5% van de deelnemers noemt een motivatie in deze categorie
- ★★ 5 tot 10% van de deelnemers noemt een motivatie in deze categorie
- ★★★ 10 tot 15% van de deelnemers noemt een motivatie in deze categorie
- ★★★★ 15 tot 20% van de deelnemers noemt een motivatie in deze categorie
- ★★★★★ 20% of meer van de deelnemers noemt een motivatie in deze categorie

Bijlage

Bijlage. Aanvulling op hoofdstuk 2

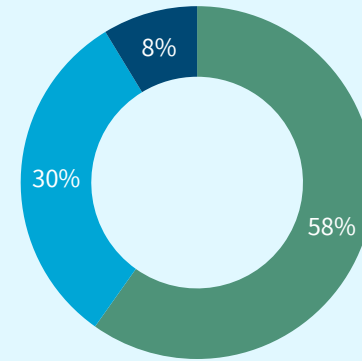
Open raadpleging - De meeste inwoners kunnen makkelijk rondkomen en het merendeel woont in een koopwoning

Open raadpleging

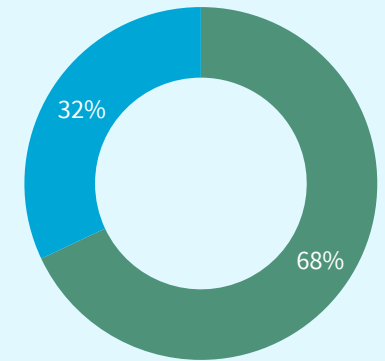
De resultaten die we hier presenteren laten zien hoe makkelijk of moeilijk inwoners uit de open raadpleging maandelijks kunnen rondkomen en of ze in een koop- of huurwoning wonen.

- We zien dat 88% van de inwoners maandelijks (zeer) makkelijk tot niet makkelijk, niet moeilijk kunnen rondkomen. Vervolgens betekent dat, dat 8% (zeer) moeilijk kan rondkomen. Dit percentage ligt lager dan in de representatieve raadpleging (15%). Het kan dus zijn dat aan de open versie meer inwoners hebben meegedaan die zich de transitie zouden kunnen veroorloven.
- Daarnaast zien we dat 68% van de inwoners in een koopwoning woont. Deze inwoners zullen zelf de kosten voor de transitie voor hun rekening moeten gaan nemen. De rest van de inwoners woont in een huurwoning. Zij zullen (deels) afhankelijk zijn van hun verhuurder voor aanpassingen aan hun woning. Dit resultaat ligt in lijn met die van de representatieve raadpleging.

Hoe makkelijk of moeilijk kunt u maandelijks rondkomen?

Welke situatie past het beste bij u? Ik woon in een...

Bijlage. Aanvulling op hoofdstuk 2

Open raadpleging - Houding van inwoners ten opzichte van de warmtetransitie

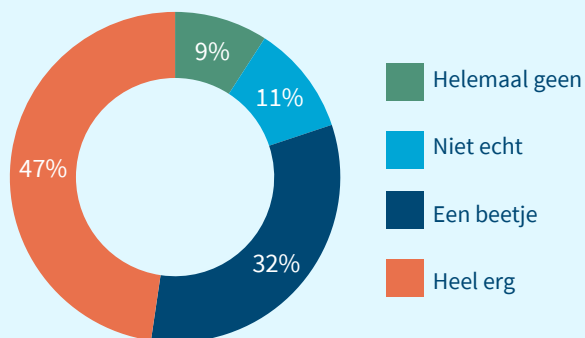
Toelichting

Open raadpleging

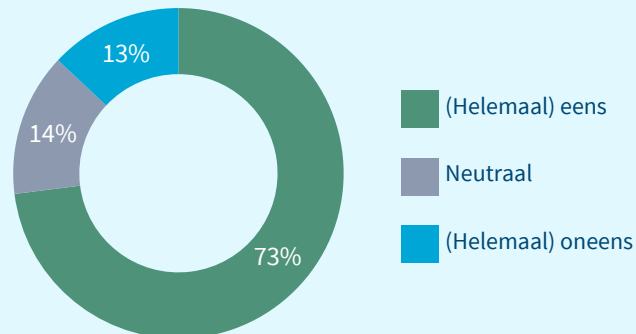
In de raadpleging werd inwoners gevraagd of ze zich zorgen maken over klimaatverandering, het eens zijn met het doel van de gemeente Rotterdam en of ze weten welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in hun wijk. Hier presenteren we de resultaten van de open raadpleging. Deze zijn erg vergelijkbaar met die van de representatieve raadpleging.

- Een relatief klein aandeel van 9% van de inwoners maakt zich helemaal geen zorgen over klimaatverandering. Een merendeel van 79% daarentegen, maakt zich **heel erg tot een beetje zorgen**. Dit is bijna identiek met de resultaten voor de representatieve raadpleging.
- Ook zien we dat een meerderheid van 73% van de inwoners het (helemaal) eens is met het doel van de gemeente Rotterdam. Zij staan achter het stoppen met gas. Echter, zijn er ook inwoners die het (helemaal) oneens zijn met het doel.
- We zien dat 40% van de inwoners weet welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in hun wijk. Een meerderheid van 58% geeft aan dit **niet te weten**. Er is dus sprake van onwetendheid onder inwoners over wat de overstap voor hun zal betekenen.

Maakt u zich zorgen over klimaatverandering?

In hoeverre bent u het eens met het doel van de gemeente Rotterdam?

Weet u welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in uw wijk?

Totaal percentages kunnen afwijken van 100% door afronding, deelnemers die een vraag over hebben geslagen, of kozen voor 'Anders / Weet ik niet / Zeg ik liever niet'.

Bijlage. Aanvulling op hoofdstuk 4

Open raadpleging - een meerderheid van de inwoners heeft een voorkeur voor aanpak 1

Open raadpleging

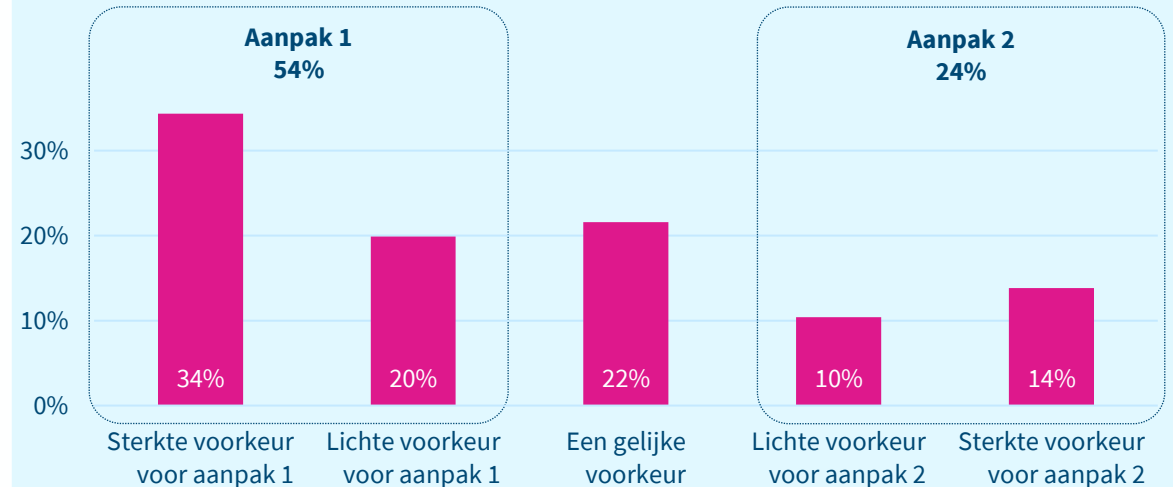
- **Meer dan de helft van de deelnemers (54%) geeft aan een voorkeur te hebben voor een aanpak waarin de plannen snel veranderen als de gemeente iets nieuws weet.** Deze deelnemers verkiezen het inspelen op nieuwe ontwikkelingen en kennis boven het hebben van duidelijkheid over hoe de overstap naar aardgasvrij er voor hen uit ziet.
- Ongeveer een kwart (24%) vindt het belangrijker dat de plannen zo goed mogelijk worden vastgelegd en dat er duidelijkheid is. Zij accepteren dat de gemeente hierdoor niet op alle nieuwe ontwikkelingen en kennis direct kan inspelen.
- Als we uitsplitsingen doen op de kenmerken; financiële situatie, zorgen over klimaatverandering en tussen koop- en huurwoning van deelnemers, geeft dat de volgende inzichten:
 - Als we kijken naar financiële situatie ten opzicht van aanpak, zien dat aanpak 1 relatief net vaker wordt gekozen door deelnemers die (zeer) makkelijk rond kunnen komen. Zij die (zeer) moeilijk rond kunnen komen, kiezen relatief net wat vaker voor aanpak 2.
 - Als we kijken naar zorgen over klimaatverandering, dan zien we dat aanpak 1 relatief iets water wordt gekozen door deelnemers die zich een beetje tot heel erge zorgen maken. Aanpak 2 wordt relatief gezien iets vaker gekozen door zij die zich helemaal geen tot niet echt zorgen maken.
 - In de voorkeuren voor aanpak tussen deelnemers met verschillende type woningen (koop of huur), zien we geen verschil in voorkeur.

Aanpak 1. We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten.

Heeft de gemeente nieuwe informatie? Dan past de gemeente zo snel mogelijk de plannen hierop aan. En zo vaak als nodig is.

Aanpak 2. We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast.

De gemeente maakt plannen en legt deze goed vast. Dit doet zij zo lang mogelijk van tevoren.

Bijlage. Aanvulling op hoofdstuk 4

Representatieve raadpleging - Voorkeuren voor aanpak uitgesplitst naar financiële situatie, zorgen en woning

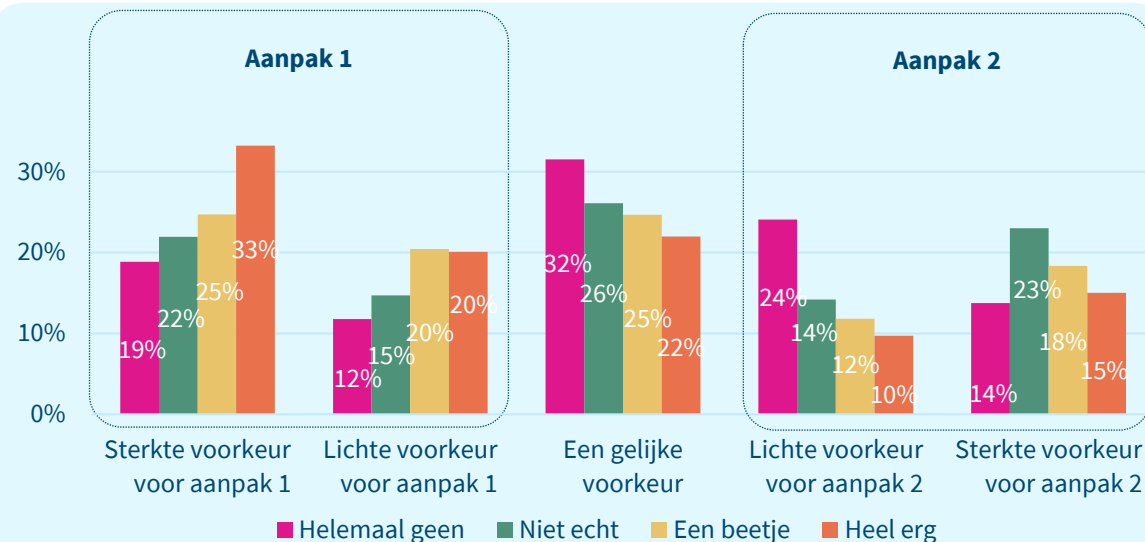
Aanpak 1.
We veranderen plannen snel als we iets nieuws weten.

Heeft de gemeente nieuwe informatie? Dan past de gemeente zo snel mogelijk de plannen hierop aan. En zo vaak als nodig is.

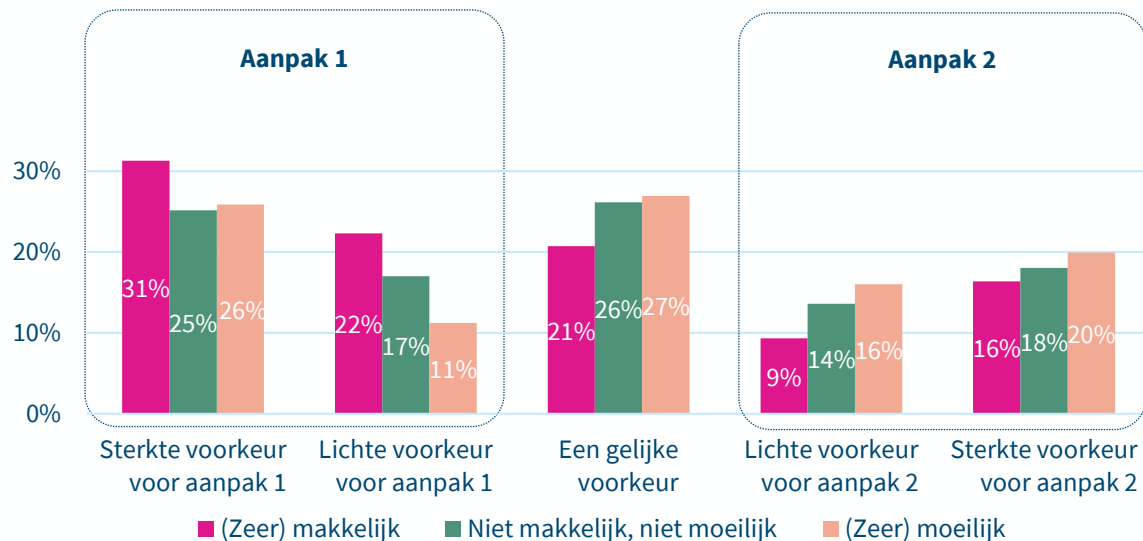
Aanpak 2.
We leggen plannen zo lang mogelijk van tevoren vast.

De gemeente maakt plannen en legt deze goed vast. Dit doet zij zo lang mogelijk van tevoren.

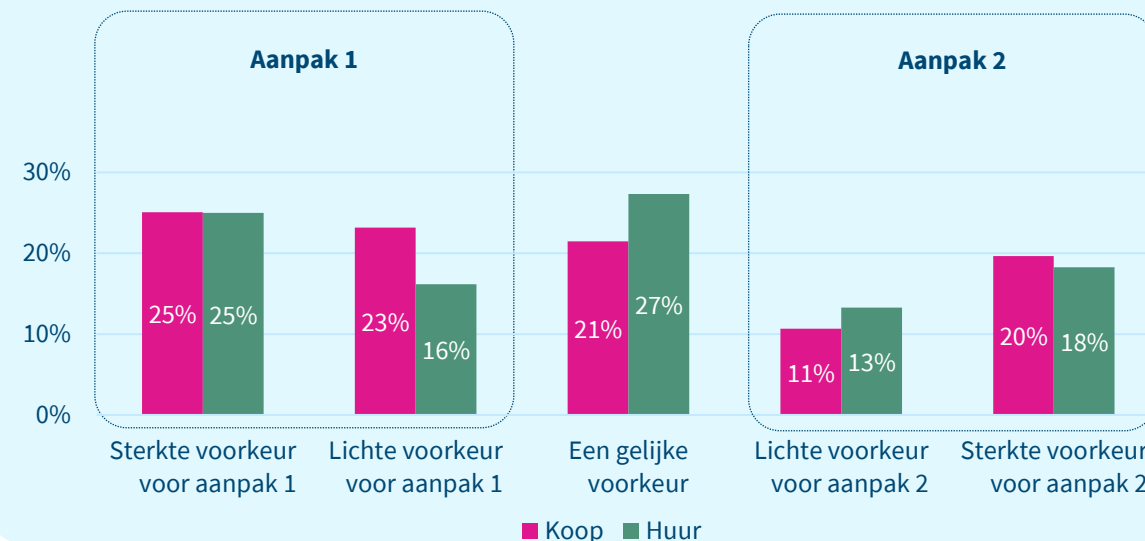
Naar zorgen: Maakt u zich zorgen over klimaatverandering?

Naar financiële situatie: Hoe makkelijk of moeilijk kunt u maandelijks rondkomen?

Naar woning: Welke situatie past het beste bij u? Ik woon in een koop-/huurwoning.

populytics.nl